

SAVONIA

Tekniikka

Palopäällystön koulutus

OPINNÄYTETYÖ

SOPIMUSPALOKUNTALAISET PRONTON KÄYTTÄJINÄ

Joonas Lahdenperä

23.10.2015

SAVONIA–AMMATTIKORKEAKOULU - TEKNIikka, KUOPIO

Koulutusohjelma

Palopäälyllystön koulutusohjelma

Tekijä

Joonas Lahdenperä

Työn nimi

Sopimuspalokuntalaiset PRONTO:n käyttäjinä

Työn laji

Opinnäytetyö

Päiväys

23.10.2015

Sivumäärä

61+12

Työn valvoja

suunnittelija Johannes Ketola

Yrityksen yhdysenkilö

palopäälyllykko Markus Rautio

Yritys

Varsinais-Suomen aluepelastuslaitos

Tiivistelmä

Tämän opinnäytetyön aiheena oli selvittää sopimuspalokuntalaisten pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto PRONTO:n käyttö Suomessa. Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen alueella ovat sopimuspalokuntalaiset käyttäneet PRONTOa keväästä 2014 lähtien. Tavoitteena oli selvittää, mitä pelastuslaissa (379/2011) mainitaan toimenpiderekisteristä sekä kuinka käytännössä PRONTOa käytetään pelastuslaitoksilla. Työn yhtenä tavoitteena oli esitellä Varsinais-Suomen pelastuslaitoksella käytössä oleva malli sopimuspalokuntalaisten PRONTO:n käytöstä ja tuoda esille saatuja kokemuksia.

Valtakunnallinen selvitys tehtiin tutkimalla PRONTO:n ohjeistusta sekä haastatteleamalla pelastuslaitoksien PRONTO-yhteyshenkilöitä. Haastatteluja tehtiin myös Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen pelastusviranomaisille ja sopimuspalokuntien PRONTO-käyttäjille.

Työssä saatiin selville, että maamme kahdestakymmenestä kahdesta pelastuslaitoksesta tasan puolessa sopimuspalokuntalaiset käyttävät PRONTOa. Varsinais-Suomen sopimuspalokuntien PRONTO-käyttäjät olivat erittäin tyytyväisiä nykyiseen toimintatapaan. Varsinais-Suomen pelastusviranomaiset näkivät asian myös positiivisena, että usein ainoana onnettomuuspaikalla käyneet sopimuspalokuntalaiset täyttävät PRONTO:n selosteesta mahdollisimman paljon.

Pelastuslain tarkoittaman toimenpiderekisterin, PRONTO:n sekä nykyisen toimintatavan välillä on kuitenkin merkittäviä ristiriitaisuuksia. Nämä ristiriitaisuudet tulee ratkaista, jotta sopimuspalokuntalaiset voivat jatkaa hyväksi koettuja toimintatapoja PRONTO:n käytössä. Lainsäädäntöä sekä PRONTOa ja sen mahdollisia seuraajia tulee siis kehittää edelleen.

Avainsanat

toimenpiderekisteri, PRONTO, pelastuslaitos, sopimuspalokunta

Luottamuksellisuus

julkinen

SAVONIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree Programme

Fire Officer (Engineer)

Author

Joonas Lahdenperä

Title of Project

PRONTO Program Used by Contract Fire Brigades Personnel

Type of Project

Final Project

Date

23th October, 2015

Pages

61+12

Academic Supervisor

Mr Johannes Ketola, Planning Officer

Company Supervisor

Mr Markus Rautio, Fire Chief

Company

Southwest Finland Emergency Services

Abstract

The aim of this final project was to find out how the contract fire brigades currently use PRONTO, the resource and accident statistics program of the rescue services in Finland. The aim was also to clarify what is stated about PRONTO in the Finnish Rescue Act (379/2011) and how PRONTO is used in practice at the rescue departments. The members of contract fire brigades in the Southwest Finland Emergency Services have used PRONTO since the spring 2014, and one aim was to introduce the model used and discuss the experiences gathered from the use of PRONTO.

A nationwide study was conducted by investigating the instructions of PRONTO and by interviewing the PRONTO contact persons at the rescue departments. Interviews of the rescue authorities of the Southwest Finland Emergency Services and the users of PRONTO in the contract fire brigades were also conducted.

The study revealed that exactly half of the contract fire brigades in the twenty-two regional fire departments in Finland use PRONTO. The users of PRONTO in the contract fire brigades in Southwest Finland are extremely pleased with the current procedures. The rescue authorities of Southwest Finland also found it positive that the contract fire brigades, who often are the only rescue personnel visiting the scene of an accident, fill in the PRONTO report with as much information as possible and as often as possible.

Significant contradictions were found between the intended use of the register of measures according to the Rescue Act, PRONTO and the current procedures. These contradictions need to be solved in order to allow the contract fire brigade personnel to continue to use the well-received procedures of PRONTO. However, the legislation, the program PRONTO and the possible following programs must be further developed.

Keywords

register of incidents, PRONTO, rescue department, contract fire brigade

Confidentiality

public

SISÄLTÖ

KÄSITTEET	5
1 JOHDANTO	8
2 PELASTUSTOIMEN TILASTOINNIN TAUSTAA	12
3 PRONTON SELOSTEET	16
4 LAINSÄÄDÄNTÖÄ	19
5 TUTKIMUSMENETELMÄT	23
6 SOPIMUSPALOKUNTALAISTEN PRONTON KÄYTTÖ SUOMESSA	27
7 SOPIMUSPALOKUNTALAISTEN PRONTON KÄYTTÖ VARSINAIS-SUOMEN PELASTUSLAITOKSELLA	36
8 TUTKIMUSTULOKSET	46
9 KEHITYSTARPEET JA -EHDOTUKSET	51
10 POHDINTA	56
LÄHTEET	59
LIITTEET	62

KÄSITTEET

Pelastustoimi on pelastuslain mukaan tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisyä, pelastustoimintaa sekä väestönsuojelua (Palo- ja pelastussanasto 2006, 135).

Pelastustoimintaan kuuluu hälytysten vastaanottaminen, väestön varoittaminen, uhkaavan onnettomuuden torjuminen, uhrien ja vaarassa olevien ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojaaminen ja pelastaminen, tulipalojen sammuttaminen ja vahinkojen rajoittaminen sekä edellä mainittuihin tehtäviin liittyvät johtamis-, viestintä-, huolto- ja muut tukitoiminnot (Pelastuslaki 379/2011, 32 §).

Pelastustoiminnan johtaja on siltä pelastustoimen alueelta, jossa onnettomuus tai vaaratilanne on saanut alkunsa, jollei toisin ole sovittu. Pelastustoimintaa johtaa pelastusviranomainen. Pelastustoiminnan johtaja toimii virkavastuun alaisena. Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen mukaan pelastusviranomaiselle on toimitettava tieto kaikista tehtävistä ja pelastusviranomaisen on oltava yhteydessä tilannepaikalle hälytettyyn lähimpään yksikköön ja määrättävä pelastustoiminnan johtajan alaisuuteen yksikön jäsenistä tilannepaikan johtaja, jos sitä ei ole ennalta määrätty. (Pelastuslaki 379/2011, 34 §.)

Tilannepaikan johtaja on pelastustoimintaa onnettomuuskohteessa johtava henkilö. Tilannepaikan johtaja johtaa toimintaa onnettomuuskohteessa pelastustoiminnan johtajana toimivan pelastusviranomaisen antamien ohjeiden mukaisesti. Pelastustoiminnan johtajana toimivan pelastusviranomaisen ei kuitenkaan tarvitse tulla onnettomuuspaikalle, ellei tilanne sitä edellytä. (Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje 2012, 4 ja 9.)

Pelastusryhmä koostuu johtajasta, vähintään kolmesta ja enintään seitsemästä henkilöstä sekä tehtävän mukaisista ajoneuvoista ja kalustosta (Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje 2012, 5).

Pelastusryhmän johtaja (yksikönjohtaja) johtaa pelastusryhmää. Sopimuspalokuntien pelastusryhmän johtajat ovat yleensä suorittaneet vähintään yksikönjohtajakurssin (Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 407/2011, 7 §).

Pelastusviranomaisia ovat pelastuslaitoksen alueen ylin viranhaltija ja hänen määräämänsä pelastuslaitoksen viranhaltijat. Pelastustoimintaa johtaa lähtökohtaisesti pelastusviranomainen. (Pelastuslaki 379/2011, 26 ja 34 §.)

Sopimuspalokunta on pelastustoimen tehtäviä varten varustettu järjestettyä apua antava yhteisö, jonka henkilöstö on saanut koulutuksen tehtäviinsä. Palokunta on tehnyt alueen pelastustoimen kanssa pelastustoimeen kuuluvien tehtävien hoidosta sopimuksen. Sopimuspalokunta muodostuu yhdistyssopimuksen perusteella (VPK) tai siten, että henkilöstö on suorassa sopimuksessa alueensa pelastuslaitokseen (HSPK). (Palo- ja pelastus-sanasto 2006, 266; Suomen Sopimuspalokuntien Liitto.)

Sopimuspalokuntalainen on sopimuspalokuntaan kuuluva henkilö, joka osallistuu alueen pelastustoimen kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti pelastustoimeen kuuluvien tehtävien hoitoon (Suomen Sopimuspalokuntien Liitto). Tässä opinnäytetyössä ei eritellä sopimuspalokuntalaisia sopimussuhteen perusteella.

Toimenpiderekisteri on pelastuslaitoksen ylläpitämä rekisteri onnettomuuden takia tehdyistä toimenpiteistä, niiden kohteesta, käytetyistä voimavaroista ja kalustosta, onnettomuustyyppistä, onnettomuuden aiheuttamista vahingoista ja sen syistä ja muista onnettomuuden yksityiskohdista (Pelastuslaki 379/2011, 91 §).

PRONTO on pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto. Se on sisäministeriön ylläpitämä järjestelmä pelastustoimen seuranta- ja kehittämistä sekä onnettomuuden selvittämistä varten. Sen aineisto muodostuu alueellisten pelastuslaitosten ylläpitämistä toimenpide- ja resurssirekistereistä. Pelastusopistolla on PRONTO:n tekninen ylläpito- ja kehittämisvastuu. (PRONTO.)

Onnettomuustyyppi on nimike, jolla pelastustoimen tilastoitavat tehtävät erotetaan toisistaan. Onnettomuustyyppi kuvaa sitä onnettomuutta tai tehtävää, jonka pelastuslaitos on kohteessa tehnyt tai jonka tekemiseen se on osallistunut. Onnettomuustyyppi -kenttiin voidaan kirjata yhteensä kolme eri onnettomuustyyppiä. (Pelastusopisto.)

Dynaaminen koulutuskansio on PRONTOsta linkin kautta löytyvä koulutusaineisto, jossa on syventävää tietoa tietojen kirjaamisesta PRONTO:n eri selosteille (Pelastusopisto).

1 JOHDANTO

Pelastustoimessa on toimenpiderekisterinä käytössä resurssi- ja onnettomuustilasto PRONTO pelastustoimen seuranta ja kehittämistä sekä onnettomuuden selvittämistä varten. Pelastusviranomaiset ovat käyttäneet PRONTOa ja sen edeltäjiä jo useita vuosia. Sopimuspalokuntalaiset eivät ole aiemmin juurikaan käyttäneet PRONTOa, ja se onkin jäänyt sopimuspalokunnissa melko vieraaksi. Sopimuspalokunnat ovat oleellinen osa Suomen pelastustoimea, mutta sopimuspalokuntia ei ole hyödynnetty PRONTOon tiedon tuottajina riittäväällä tavalla.

Sisäministeriön pelastusosasto johtaa ja valvoo Suomen pelastustoimea. Suomessa on 22 pelastustoimen aluetta, joissa kunnat vastaavat pelastustoimesta valtioneuvoston määräämällä alueella. Pelastustoimen tehtävien hoitamista varten alueen pelastustoimella on pelastuslaitos. Alueen pelastustoimi voi käyttää pelastustoiminnassa apunaan vapaaehtoisia palokuntia (sopimuspalokunnat) sen mukaan kuin niiden kanssa sovitaan. Sopimuspalokuntien määrä vaihtelee suuren pelastustoimen alueittain. (Pelastuslaki 379/2011, 23 - 25 §.)

Sopimuspalokuntia on Suomessa 709, joista VPK-sopimuspalokuntia on 491, henkilökohtaisen sopimuksen sopimuspalokuntia 200 sekä sopimuspalokuntana toimivia tehdas- ja laitospalokuntia 18. Ammattipalokuntia on Suomessa 112, joissa työskentelee noin 4000 henkilöä, kun vastaavasti sopimuspalokuntalaisia on arviolta noin 13400 henkilöä. (Suomen Sopimuspalokuntien Liitto 2015.)

Pelastustoimen hälytystehtäviä oli vuonna 2013 yhteensä 104849 kappaletta, joista ensivastetehtäviä oli 26226. Sopimuspalokuntalaiset olivat vuonna 2013 mukana noin 62370 tehtävässä eli noin 60 prosentissa vuotuisista pelastustoimen hälytystehtävistä. Keskimäärin Suomessa on päivässä noin 170 hälytystehtävää, joissa sopimuspalokuntalaiset ovat mukana. Näissä tehtävissä osassa tilannepaikan johtajana toimii sopimuspalokuntalainen. (Suomen Sopimuspalokuntien Liitto 2015; PRONTO.)

Yleisesti ottaen pelastustoimen päätoimisilla pelastusviranomaiseksi nimetyillä viranhaltijoilla on käyttöoikeudet PRONTOon. He käyttävätkin PRONTOa tottuneesti ja tallentavat ja käsittelevät tietoa kukin työtehtäviensä mukaan. Pelastustoimintaa johta-

nut pelastusviranomainen täyttää yleisesti tarvittavat selosteet PRONTOon, vaikka hän ei olisi välttämättä käynytkään paikalla. Pelastustoimen järjestelmän takia on kuitenkin paljon tilanteita, joissa pelastustoiminnan johtajana toimiva pelastusviranomainen ei koskaan käy paikalla. Tämän takia sopimuspalokuntalaisten hyödyntäminen nykyistä paremmin vähintään PRONTOon tallennettavan tiedon osalta olisi järkevää.

Suomen 22 pelastustoimen aluetta ovat järjestäneet pelastustoiminnan johtamisjärjestelmän hyvin erilaisin tavoin. Osalla pelastustoimen alueilla sopimuspalokunnan yksikkö ei ole juuri koskaan ainoana paikan päällä tekemässä pelastustehtäviä vaan tehtäväsä on mukana myös pelastustoiminnan johtajana toimiva pelastusviranomainen. Tällöin kyseinen pelastusviranomainen vastaa yleisesti myös tarvittavan selosteen täytöstä PRONTOon, jolloin sopimuspalokuntalaisten PRONTOon käytölle ei ole tarvetta. On olemassa myös alueita, joilla sopimuspalokunnat hoitavat valtaosan tehtävistä siten, että pelastustoiminnan johtajana toimiva pelastusviranomainen ei tule koskaan paikalle. Kuka näissä tapauksissa täyttää ja tallentaa tarvittavan selosteen PRONTOon? Mikäli paikalla ollut henkilö ei tallenna tietoja suoraan PRONTOon, mihin tarvittava tieto kirjataan? Miten tieto siirtyy mahdollisen tallennuksen tekevällä henkilöllä? Näihin kysymyksiin halutaan saada vastauksia.

Tämän opinnäytetyön aiheena on sopimuspalokuntalaisten pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto PRONTOon käyttö Suomessa. Työn tavoitteena on selvittää, mitä pelastuslaissa (379/2011) mainitaan toimenpiderekisteristä. Lainsäädännön osalta asiaa tarkastellaan lähinnä pelastuslainsäädännön näkökulmasta, mutta muutama muukin henkilörekisteriin liittyvä normi tulee huomioiduksi. Yhtenä tavoitteena on selvittää sopimuspalokuntalaisten PRONTOon käyttö eri pelastustoimen alueilla. Kuinka sopimuspalokuntien hoitamien tehtävien tieto viedään käytännössä PRONTOon? Valtakunnallisessa katsauksessa sopimuspalokuntalaisten PRONTOon käytöstä käsitellään vain pääperiaatteet, koska työ paisuisi muutoin liian suureksi. Työn yhtenä tavoitteena on esitellä Varsinais-Suomen pelastuslaitoksella käytössä oleva malli sopimuspalokuntalaisten PRONTOon käytöstä ja tuoda esille saatuja kokemuksia.

Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen alueella osa sopimuspalokunnista on käyttänyt PRONTOa keväästä 2014 asti. Syksyllä 2014 käyttö laajeni kattamaan koko maakunnan. PRONTOon käyttö tällä tavalla on uutta niin sopimuspalokuntalaisille kuin pelas-

tusviranomaisillekin. PRONTO:n käytössä on kuitenkin haasteita koulutuksellisesti ja rekisterin ominaisuuksien takia. Tätä Varsinais-Suomessa tehtyä muutosta tarkastellaankin huomattavasti tarkemmin. Alueellinen toimintatapa, ohjeistus sekä osa haastatteluista rajataankin koskemaan Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen aluetta.

Tässä opinnäytetyössä keskitytään PRONTO:n onnettomuus-, rakennus-, tehtävä-, turvallisuusviestintä ja valmiussiirto-/ varikkovalmiusselosteisiin, koska muita PRONTO:n toimintoja sopimuspalokuntalaisilla ei ole juuri tarvetta käyttää. Tarkoituksena on tuoda esille sopimuspalokuntalaisten PRONTO:n käytön aiheuttamia hyviä puolia sekä haasteita sekä esittää kehitysehdotuksia PRONTOon. Työssä esitellään myös toimintatapoja, joilla pelastustoimen PRONTOon syötettävän tiedon laatua voitaisiin mahdollisesti parantaa nykyisestä.

Opinnäytetyön sisältö rakentuu seuraavasti. Tämän luvun eli johdannon jälkeen, luvussa 2 käsitellään pelastustoimen tilastoinnin taustaa pikaisena katsauksena 1930-luvulta aina ONTIin sekä lopulta nykypäivään ja PRONTOon saakka. Nykyisin käytössä olevaa PRONTOa käsitellään muita enemmän. PRONTO:n ainutlaatuisuutta koko maailman mittakaavassa tuodaan myös vahvasti esille.

Luvussa 3 esitellään kaikki PRONTOssa nykyisellään käytössä olevat selosteet ja niiden käyttötarkoitukset. Luvussa esiteltävät selosteet ovat näkyvintä PRONTO:n osaa etenkin tietoa PRONTOon kirjaaville, joten eri selosteiden läpikäynti on tarpeellista, jotta ymmärtää paremmin työssä myöhemmin esille tulevaa sisältöä ja käsitteistöä.

Luvussa 4 käsitellään toimenpiderekisteriin liittyvää lainsäädäntöä pelastuslain ja muutamien muun henkilörekisteriin liittyvän lain näkökulmasta. Pelastuslain mukaiseen toimenpiderekisteriin ja PRONTOon liittyy paljon problematiikkaa nykyisen toimintatavan ja PRONTO:n ominaisuuksien näkökulmasta. Luvussa 5 esitellään tämän työn tutkimusmenetelmät, jotka painottuvat vahvasti erilaisiin haastatteluihin.

Luvussa 6 esitellään Suomen pelastustoimen alueiden erilaiset toimintatavat tiedon viemiseksi PRONTOon erilaisissa tilanteissa. Sopimuspalokuntalaiset ovat saattaneet olla hälytystehtävässä pelastusviranomaisen kanssa tai täydentävänä yksikkönä, jolloin heidän roolinsa on hyvin pieni. On myös mahdollista, että sopimuspalokuntalaiset ovat

olleet ainoana paikan päällä, jolloin tiedon siirtyminen PRONTOon asti saattaa olla haastavampaa.

Luvussa 7 käsitellään tarkemmin Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen alueella olleita toimintatapoja tiedon viemisestä PRONTOon. Samalla käsitellään myös syitä aikaisemman toimintatavan muutokseen. Lisäksi luvussa esitellään nykyisin käytössä oleva toimintatapa prosessikaavioineen.

Luvussa 8 esitellään tutkimusmenetelmien avulla saatuja tutkimustuloksia, minkä jälkeen luvussa 9 tuodaan esille aiheen mukaisia kehitystarpeita sekä muutosehdotuksia, joilla työn aiheen mukaista kokonaisuutta voitaisiin edelleen parantaa. Lopuksi luvussa 10 pohditaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista sekä arvioidaan saatujen tulosten merkitystä.

2 PELASTUSTOIMEN TILASTOINNIN TAUSTAA

Vuoden 1934 paloasetuksen nojalla jokaisen kunnan palolautakunnan oli vuosittain lähetettävä lääninhallitukselle kertomus kunnan palotoimesta, mikä edellytti, että kertomuksessa tarvittavat tiedot kerättiin asianmukaisella tavalla toimintavuoden aikana. Toimintakertomuksen laatimista varten tuli tulipalosta ja sen sammuttamisesta sammutustyön johtaja laati tulipalospelostuksen. (Haiko 2014, 62.)

Palotoimesta saatu tieto oli kuitenkin puutteellista ja hajanaista. Valtion hoitama tilastointi- ja tietojärjestelmä alkoikin kehittyä vasta palo- ja pelastustoimesta annetun lain voimaantulon eli vuoden 1975 jälkeen. Tähän lakiin liittyneen suunnittelujärjestelmän ohessa silloisen palotoimen tilastointi alkoi parantua. Ensimmäisessä valtakunnallisessa yleissuunnitelmassa palo- ja pelastustoimen järjestämisestä ja kehittämisestä vuosina 1977 - 1981 edellytettiin jo uudenlaista seurantajärjestelmää. Tulipalosta ja nyt myös muusta onnettomuudesta sekä tehdystä sammutus- ja pelastustoiminnasta oli toimintaa johtaneen henkilön laadittava selostus erilliselle sisäasiainministeriön vahvistamalle lomakkeelle. Tästä saatua tietoa käytettiin palo- ja pelastustoimen suunnittelun sekä palonsyy- ja muun tilastoinnin pohjamateriaalina. Jokaisen kunnan tuli vuosittain antaa sisäasiainministeriön vahvistamalla lomakkeella kertomus palo- ja pelastustoimesta edelliseltä vuodelta. Tämä kertomus sisälsi toimintaselosteista kootut sammutus- ja pelastustoimintaa koskevat tiedot sekä selvityksen kunnan palo- ja pelastustoimen kehittämissuunnitelman toteuttamisesta kertomusvuotena. (Haiko 2014, 62.)

Onnettomuustilastointia varten luotiin atk-pohjainen onnettomuustietojärjestelmä (ONTI), joka otettiin käyttöön vuonna 1993. Vasta tämän takia Suomen paloasemille alettiin yleisesti hankkia tietokoneita tätä tilastointia varten. ONTI sisälsi hätäilmoitus- ja hälytystiedot sekä yksityiskohtaiset tiedot onnettomuuksista ja rakennuspaloista. Tiedot järjestelmään kerättiin kunnista ja silloisista aluehälytyskeskuksista. ONTI -järjestelmästä onnettomuustapauskohdalliset tiedot koko maasta kerättiin edelleen onnettomuustilastotietokantaan (ONTIKA). Tästä järjestelmästä voitiin tulostaa esimerkiksi erilaisia tilastotietoja ja tehdä kyselyjä. Sisäasiainministeriön pelastusosasto vastasi ONTI:n ja ONTIKAN ylläpidosta. Nykyisen PRONTO:n selosteiden termit, kuten hälytys-, onnettomuus- ja rakennusseloste, on keksitty jo ONTI:n aikakaudella. Siihen aikaan aluehälytyskeskus täytti hälytysselosteen, kun taas onnettomuusselosteen laati pelastustoimintaa

johtanut viranomainen. Lisäksi rakennuspaloista toimintaa johtanut viranomainen laati erillisen rakennusselosteen. (Haiko 2014, 62 - 63; Rahikainen 1998, 16.)

Sisäasiainministeriö uusi 1990-loppupuolella ONTI-, ONTIKA-, PELTIKA- ja RESU-järjestelmiä integroimalla ne yhdeksi PRONTO-järjestelmäksi. Tämän PRONTO -projektin tavoitteena oli määritellä, suunnitella, toteuttaa ja ottaa käyttöön mainittujen nykyisten tietojärjestelmien vaikutusalueen kattava uuden sukupolven tietojärjestelmäkokonaisuus. Pelastustoimen valtakunnallista järjestelmää varten tarvittiin laaja ja kattava tilastointi- ja tietojärjestelmä, jonka kehittäminen ja toteuttaminen oli mahdollista vain valtiojohtoisesti. (Haiko 2014, 63.)

PRONTO on pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilastojärjestelmä. Se on sisäministeriön ylläpitämä järjestelmä pelastustoimen seuranta- ja kehittämistä sekä onnettomuuden selvittämistä varten. PRONTO:n yleisestä ohjauksesta ja kehittämisestä vastaa sisäministeriön pelastusosaston turvallisuusverkkoyksikkö. PRONTO:n aineisto muodostuu kahdenkymmenen kahden alueellisten pelastuslaitosten ylläpitämistä toimenpide- ja resurssirekistereistä. Pelastusopistolla on PRONTO:n tekninen ylläpito- ja kehittämisvastuu. PRONTO otettiin yleisesti käyttöön vuoden 2000 alussa. (PRONTO.)

PRONTO sisältää pelastuslaitosten

- pelastus- ja avunantotehtävät vuodesta 1996 lähtien
- turvallisuusviestintätoimenpiteet vuodesta 2005 lähtien
- koostetietoja valvontatehtävistä (palotarkastukset, poistumisturvallisuusselvitykset)
- koostetietoja varautumisesta (henkilöstö-, rakennus- ja ajoneuvovaraukset, väestöhälyttimet)
- koostetietoja resursseista (asemapaikat, ajoneuvot, henkilöstö, talous)
- tietojenluovutusrekisterin

sekä erilaisia tausta-aineistoja (riskialueet, pohjavesialueet, kuntien väkiluvut, maastotietokanta, rakennusten tietoja, teiden tietoja, vesistöjen tietoja) (Pelastusopisto).

PRONTO on ainutlaatuinen valtakunnallinen rekisteri, joka on käytössä kaikilla pelastustoimen alueilla pois lukien Ahvenanmaa. Kattava ja samanlainen tiedonkeruujärjestelmä koko Suomessa takaa hyvän lähtökohdan rekisterin hyödynnettävyydelle. Erilaiset tilastoyhteenvedot voi tehdä suoraan PRONTO:n rekisteriaineistoista. PRONTO on

tietojärjestelmäksi melko helppokäyttöinen, ja sen tavoittaa web-selaimen kautta missä päin maailmaa tahansa. PRONTO on lähes reaaliaikainen, ja hälytyssestotiedot tulevat hätäkeskusjärjestelmästä PRONTOon automaattisesti. Kansainvälisessä vertailussa PRONTO onkin ainutlaatuinen rekisteri, ja esimerkiksi muissa Pohjoismaissa vastaavat järjestelmät ovat tulossa käyttöön vuodesta 2015 alkaen. (Pelastusopisto.)

PRONTO-järjestelmän pysyviä käyttäjäorganisaatioita ovat pelastuslaitoksien lisäksi hätäkeskukset, aluehallintovirastot, sisäministeriön pelastusosasto, ympäristöministeriö, Pelastusopisto ja Turvallisuus- ja kemikaalivirasto sekä luvanvaraisesti eri yhteistyöviranomaiset. Pelastustoimen tehtävistä esimerkiksi hätäkeskukset tuottavat omasta ELS -hätäkeskustietojärjestelmästäan hätäilmoitustiedot PRONTOon. Satunnaista käyttötarvetta keskitettyihin tietokantoihin on lisäksi muun muassa tutkijoilla. Tietoa järjestelmään tuottavat hätäkeskukset, pelastuslaitokset sekä Pelastusopisto.

PRONTOon luotettavuudesta on pelastusalalla keskusteltu paljon. On huomionarvoista, että PRONTOsta saatava tieto on juuri niin laadukasta ja totuudenmukaista kuin PRONTOon selosteiden tallentajien sinne syöttämä ja tallentama tieto. PRONTOsta on tehty esimerkiksi VTT:n ja Pelastusopiston yhteistyönä tutkimus pelastustoimen alueiden ja tutkimuksen näkökulmista PRONTOon kehittämiseen jo vuonna 2006. Sen pääasiallisina tavoitteina olivat PRONTOon sisältämien tietojen laadun, kattavuuden sekä luotettavuuden parantaminen ja järjestelmän kehittäminen siten, että se palvelisi entistä tehokkaammin ennaltaehkäisyä ottaen huomioon sekä pelastustoimen että tutkimustyön tarpeet. PRONTO onkin tämän tutkimuksen jälkeen kehittynyt. Koulutukseen panostamalla sekä henkilöstön motivoinnilla on ollut varmasti suurin merkitys. Edellä mainitussa tutkimuksessa ei ole esimerkiksi huomioitu, että pelastustoimen järjestelmästä johtuen tilannepaikalla ollut henkilö ei välttämättä täytä tietoja suoraan PRONTOon. Uskon, että tämä aiheuttaa pakostakin vääristymää PRONTOon tietojen luotettavuuteen. Vaikka sopimuspalokuntalaiset ovat tärkeä osa Suomen pelastustoimea, heidät valitettavan usein unohdetaan käytännön toteutuksessa. (Kokki ja Tillander 2006, 6; Majuri 2010, 14.)

Lähivuosina PRONTO-järjestelmä pyritään kuitenkin korvaamaan teknisesti nykyaikaisemmalla tietojärjestelmällä. PRONTOon korvaavaa tietojärjestelmää suunnittelee Pelastusopiston VARANTO-hankkeessa. Tavoitteena on uudistaa ja laajentaa uusi VA-

RANTO sisältämään myös muita pelastuslaitoksen tietovarantoja, kuten palotarkastusohjelmisto. (Pelastusopisto.)

3 PRONTON SELOSTEET

Kaikista pelastustoimen tehtävistä tulee täyttää pelastustoimen resurssi- ja onnettomuus-tilasto PRONTOon onnettomuusselosteet ja tarvittaessa rakennusselosteet mahdollisimman nopeasti. Raportin täyttäjä vastaa raporttien huolellisesta laitimisesta ja tietojen oikeellisuudesta. PRONTOn tietoja käytetään pelastustoiminnan tehokkuutta arvioitaessa sekä tehtäessä johtopäätöksiä pelastustoiminnan kehittämistarpeista alueellisesti ja valtakunnallisesti. (Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje, 12.)

PRONTO sisältää useita eri selosteita. Onnettomuusseloste on näistä ylivoimaisesti eniten täytettävä seloste PRONTOssa. Tässä opinnäytetyössä käsitelläänkin hyvin paljon juuri onnettomuusselosteen täyttöä. Seuraavissa kappaleissa kerrotaan lyhyesti PRONTOssa tällä hetkellä käytössä olevista selosteista ja niiden sisällöstä.

Hälytysseleoste muodostetaan PRONTOssa hätäkeskuksesta saaduista tiedoista. Hälytysseleosteella on tunnistetietoja hälytyksestä kuten tapahtumakunta ja ilmoitusaika. Lisäksi siinä on hätäilmoituksen tietoja kuten ilmoittaja, ilmoitustapa, ilmoittajan puhelinnumero sekä tapahtumatyyppi. Hälytysseleosteella näkyvät hätäkeskuksen hälyttämät yksiköt sekä niiden lähettämät tilatietoajat lähes reaaliaikaisesti.

Onnettomuusseleoste on PRONTOssa oleva seloste, joka täytetään jokaisesta hätäkeskuksen välittämästä tehtävästä. Hälytysseleosteen tiedot siirtyvät automaattisesti onnettomuusseleosteelle sen laadintaa aloitettaessa. Onnettomuusseleosteelle kirjataan muun muassa tehtävän tunnistetiedot, kohteen tiedot, onnettomuustyyppi, kuvaus onnettomuustilanteen kehittymisestä, onnettomuudesta aiheutuneet henkilövahingot, käytetyt ajoneuvot, selvitys pelastuslaitoksen toiminnasta ja tuloksellisuudesta sekä resurssien riittävyys. Onnettomuusseleosteelle tallennetaan myös tapahtumapaikka erilliselle kartalle. PRONTOssa on erillinen toiminto, jota klikkaamalla nähdään tekemättömät tai keskenäiset onnettomuus- ja rakennusseleosteet.

Tehtäväseleoste on PRONTOssa oleva seloste, joka täytetään tehtävistä, joista hälytysseleostetta ei ole syntynyt. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi itse havaittu tehtävä. Tehtäväseleosteen sisältö on muutoin lähes sama kuin onnettomuusseleosteen.

Rakennusseloste on rakennuspaloista tehtävä erillinen selvitys palaneen rakennuksen tiedoista silloin, kun onnettomuusselosteen onnettomuustyyppinä on rakennuspalo. Rakennusselosteelle kirjataan esimerkiksi palotekninen osastointi syttyneessä kohdassa, pinnat syttyneessä kohdassa, kohteen paloturvallisuuslaitteet sekä arvio omaisuusvahingoista. Selosteen loppuun lisätään viimeisen palotarkastuksen tiedot sekä huomiot paloturvallisuuden parantamiseksi eli toisin sanoen se kuinka kyseinen rakennuspalo olisi ollut ennaltaehkäistävässä.

Turvallisuusviestintäseloste on PRONTOssa oleva seloste, joka täytetään jokaisesta pelastuslaitoksen tekemästä turvallisuusviestintätapahtumasta. Tälle selosteelle täytetään muun muassa tapahtuman toteutustapa, osallistujamäärä, kohderyhmä sekä aihealueet. Lisäksi pyydetään tietoja toteuttajaorganisaatiosta ja henkilöistä, jotka toteuttivat tapahtuman heidän työtuntejaan myöden.

Valmiussiirto- tai varikkovalmiusseloste on yksiköiden valmiussiirron tai varikkovalmiuden yhteydessä PRONTOssa muodostettava seloste hätäkeskuksesta saatujen tietojen pohjalta. PRONTOssa tälle selosteelle voidaan täyttää tehtävätyyppi, sen mukaan oliko kyseessä asemavalmius vai valmiussiirto ja millä paloasemalla. Lisäksi yksiköiden henkilövahvuus voidaan täyttää. Selosteen täyttäminen ei ole pakollista, mutta tarvittavan tilastotiedon saamiseksi valmiussiirto- tai varikkovalmiusselosteen täyttäminen on hyödyllistä.

Palontutkintaseloste on seloste, joka täytetään yleisesti tulipaloista, joissa kuolee tai loukkaantuu vakavasti ihmisiä. Palontutkintaseloste täytetään myös erikseen määritetyistä niin sanotuista teematutkinnoista, jonka tuloksena kentältä kerätään valtakunnallista aineistoa turvallisuuden parantamiseksi ja pelastustoiminnan kehittämiseksi. Tällaisia teematutkintoja ovat nykyisellään esimerkiksi palot hoitolaitoksissa sekä palvelu- ja tukiasunnoissa. Palontutkintaseloste voidaan täyttää myös muista paloista, jotka pelastuslaitoksella katsotaan tarpeelliseksi. Eräs pelastuslaitos tekee palontutkintaselosteen kaikista rakennuspaloista. Palontutkintaselosteen tarkoituksena on palovahinkojen vähentäminen, tulipalojen ennalta ehkäisy sekä pelastustoiminnan kehittäminen. Selosteella ei oteta lainkaan kantaa vastuu- ja vahingonkorvauskysymyksiin, vaan tuodaan esille kyseiseen tapaukseen liittyvät havainnot. Sopimuspalokuntalaisilla ei ole palontutkin-

taselosteen käyttöoikeutta vaan se on yleensä vain pelastuslaitoksen erikseen nimetyillä palontutkijoilla. (Palontutkintaohje 2014, 6 - 7.)

Tähystyslentoseloste on metsäpalojen tähystyslennoista tehtävä seloste. Aluehallintoviraston on järjestettävä harvaan asutulla seudulla tehokas metsäpalojen tähystys, jos metsäpalo on ilmeinen (Pelastuslaki 379/2011, 31 §). Tälle selosteelle kirjataan muun muassa lennon syy, metsäpaloindeksi, lentoaika sekä havaittujen maasto- ja muiden palojen lukumäärä.

4 LAINSÄÄDÄNTÖÄ

Voimassa oleva pelastuslaki astui voimaan 1. päivänä heinäkuuta 2011. Pelastuslain 379/2011 28 §:n mukaan alueen pelastustoimen palvelutason tulee vastata paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia. Pelastustoimen toimenpiderekisteri PRONTOsta saadaan tietoa onnettomuuden takia tehdyistä toimenpiteistä, niiden kohteesta, käytetyistä voimavaroista ja kalustosta, onnettomuustyyppistä, onnettomuuden aiheuttamista vahingoista ja onnettomuuden syistä sekä muista onnettomuuden yksityiskohdista. Lisäksi saadaan tietoa esimerkiksi hälytystehtävien määrästä sekä pelastustoiminnan toimintavalmiusajoista. Näitä tietoja hyödynnetään onnettomuuksien ehkäisyssä ja esimerkiksi paloasemien sijoittelussa sekä paloasemien kalusto- ja henkilöressurssien suunnittelussa. Tämän takia PRONTOsta saatavan tiedon tulee olla mahdollisimman totuudenmukaista. (Palo- ja pelastussanasto 2006, 264.)

Pelastuslain 379/2011 43 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee seurata onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä ja niistä tehtävien johtopäätösten perusteella ryhtyä osaltaan toimenpiteisiin onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja niihin varautumiseksi sekä tarvittaessa tehdä esityksiä muille viranomaisille ja tahoille. Tällaisia viranomaisia ja tahoja ovat esimerkiksi rakennusvalvontaviranomaiset, TUKES, vakuutusyhtiöt ja isännöitsijät. PRONTO on tämän pelastuslain tehtävän osalta tärkeä, koska huomattava osa tarvittavasta tiedosta saadaan nimenomaan PRONTOsta. Onnettomuuskehityksen seurannassa tarvittavaa tietoa pelastuslaitos saa esimerkiksi pelastuslain 41 §:n mukaisesta palontutkinnasta. Huomionarvoista on, että palontutkinnasta saatua tietoa tallennetaan myös PRONTOon, josta se on edelleen hyödynnettävissä. (Hallituksen esitys 257/2010, 61.)

Pelastuslain 379/2011 87 §:n mukaan alueen pelastusviranomaisen tulee toimittaa pelastustoimen suoritteista, voimavaroista, järjestelyistä ja muusta varautumisesta sekä toimenpiderekisteristä maksutta sisäasiainministeriölle, aluehallintovirastolle ja Pelastusopistolle tietoja, jotka ovat tarpeen tilastojen tekemistä varten. Tiedot voidaan tarvittaessa luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla, mikä tarkoittaa tässä tapauksessa Pelastustoimen toimenpiderekisteri PRONTOa. Näitä tilastoja käytetään pelastustoimen pal-

velujen arviointiin ja valvontaan, tutkimukseen ja kehittämiseen sekä onnettomuuksien ennaltaehkäisyn kehittämiseen. (Hallituksen esitys 257/2010, 83).

Pelastuslain 379/2011 91 §:n mukaan pelastuslaitos saa pitää pelastustoimen seuranta- ja kehittämistä varten henkilörekisteriä. Siihen saadaan tallentaa hätäkeskustietojärjestelmään tallennettavat tiedot, jotka hätäkeskus on luovuttanut pelastusviranomaisen vastuulliselle rekisterinpitäjälle hätäkeskustoiminnasta annetun lain 20 §:n nojalla. Kyseisen rekisterin teknisestä ylläpidosta huolehtii Pelastusopisto.

Toimenpiderekisteriin saadaan pelastuslain 91 §:n mukaan tallentaa pelastuslaitoksen pelastuslain tai muun lain nojalla hoitamista tehtävistä tiedot, jotka koskevat

1. toimenpiteen kohdetta
2. onnettomuus- tai tehtävätyyppejä
3. onnettomuuden teknisiä yksityiskohtia ja onnettomuuden etenemistä
4. toimenpiteessä käytettyjä pelastus- ja torjuntamenetelmiä
5. toimenpiteessä käytettyjä henkilöstövoimavaroja
6. toimenpiteessä käytettyjä ajoneuvoja ja muuta kalustoa
7. pelastustoiminnan tuloksellisuutta
8. onnettomuuden aiheuttamia vahinkoja ja vahinkojen laajuuteen vaikuttaneita tekijöitä
9. onnettomuuden syitä.

Huomionarvoista on, että muun lain nojalla hoitamia tehtäviä ovat esimerkiksi öljyntorjuntatehtävät (Öljyvahinkojen torjuntalaki 1673/2009, 7 §). Pelastuslaitoksen ja sen sopimuspalokuntien hoitamista ensivastetehtävistä saadaan puolestaan tallentaa edellisestä poiketen vain 1, 2, 5 ja 6 kohdassa tarkoitettut tiedot. Henkilötietolain 523/1999 11 §:ssä on mainittu arkaluontoiset asiat, joita toimenpiderekisteriin ei saada kirjata.

Merkityksellistä on, että PRONTOssa toteutetaan samassa sekä pelastuslain mukainen toimenpiderekisteri että tilastot. Nykyisellään ei ole olemassa tarkkaa tulkintaa pelastuslaista, mikä osa PRONTOsta on pelastuslain toimenpiderekisteriä ja mikä ei. PRONTO:n toimenpiderekisteriin kuulumattomien osien ei katsota olevan osa henkilörekisteriä eikä niihin siksi tallennu mitään salassa pidettävää tietoa. Pelastuslain 91 § ei myöskään koske tätä PRONTO:n osaa, joka ei kuulu pelastuslain mukaiseen toimenpiderekisteriin. (PRONTO.)

Pelastuslain 379/2011 91 §:n neljännen momentin mukaan tietoja toimenpiderekisteriin saavat tallentaa ja käsitellä pelastusviranomaiset. Pelastuslain mukaan muilla kuin pelastusviranomaisilla ei ole asiaa tallentaa ja käsitellä tietoja PRONTO:n osaan, joka koskee edellä mainittua toimenpiderekisteriä. On huomioitava, että pelastuslaitoksilla saattaa olla sopimuspalokuntalaisten lisäksi myös muita henkilöitä kuin pelastusviranomaisia, jotka saattavat käyttää PRONTOa. Esimerkiksi öljyntorjuntatehtävien ja erheellisten palo ilmoitusten aiheuttamien tehtävien laskutuksesta vastaavat henkilöt saattavat käyttää PRONTOa, vaikka he eivät välttämättä ole pelastusviranomaisia. (Ylitarkastaja Teemu Luukko, haastattelu 30.4.2015.)

Pelastuslain 379/2011 34 §:n mukaan pelastustoimintaa johtaa pelastusviranomainen. Saman pykälän mukaan pelastustoimintaa voi kuitenkin tilapäisesti johtaa muu pelastuslaitoksen palveluksessa oleva tai sopimuspalokuntaan kuuluva siihen saakka, kun toimivaltainen pelastusviranomainen ottaa pelastustoiminnan johtakseen. Viimeisimmässä pelastuslain uudistuksessa mukaan otettiin uusi säännös, jonka mukaan tietoja toimenpiderekisteriin saavat tallentaa ja käsitellä pelastusviranomaisten lisäksi nyt myös muut 34 §:n mukaiset pelastustoiminnan johtajat johtamaansa pelastustoimintaa koskevien tietojen osalta (Pelastuslaki 379/2011, 91 §).

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen mukaan poikkeuksellisissa tilanteissa, joissa pelastusviranomaiseen ei vielä ole saatu yhteyttä, pelastustoimintaa voi tilapäisesti johtaa muu pelastuslaitoksen palveluksessa oleva tai sopimuspalokuntaan kuuluva henkilö. Tällöin tilannepaikalle ensimmäisenä saapuneen muodostelman johtaja toimii tilapäisenä pelastustoiminnan johtajana. Tällaiset tilanteet ovat poikkeuksellisia, esimerkiksi myrskyt. Sisäministeriön pelastusylitarkastaja Veli-Pekka Hautamäen mukaan tilapäisen pelastustoiminnan johtajan toimivaltuuksia ei kuitenkaan juuri tarvita, koska tilanteet ovat harvinaisia. Kun pelastusviranomainen voi johtaa pelastustoimintaa myös puheyhteyden avulla etäällä onnettomuuspaikasta (esimerkiksi ollessaan sinne matkalla), muun kuin pelastusviranomaisen joutuminen pelastustoiminnan johtajaksi on entistä poikkeuksellisempaa. (Palokuntalainen 15.11.2012.)

PRONTO:n selosteet ovat salassa pidettäviä tietoja lukuun ottamatta julkisia sen jälkeen, kun ne on merkitty valmiiksi. Pelastuslain 91 §:ssä on eritelty, kenelle rekisterissä ole-

vat tiedot saadaan luovuttaa salassapitosäännösten estämättä. Näille organisaatioille luovutetaan tiedot, joita ne tarvitsevat tehtävässään. Pelastusopisto saa käyttää toimenpiderekisterissä olevia tietoja tilastojen laatimista varten. Toimenpiderekisteristä saadaan muodostaa kuitenkin vain sellaisia tilastoja, joista henkilöiden yksilöinti ei ole mahdollista. Muutoin tietojen luovuttamisesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa. (Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999, 9 ja 24, §.)

5 TUTKIMUSMENETELMÄT

Pohjatietojen saamiseksi pelastustoimen alueiden toimintatapoja PRONTO:n käytön osalta pyrittiin alustavasti tarkastelemaan PRONTO:n selosteita tarkkailemalla. Eri selosteiden tallentajia verrattiin pelastuslaitosten ja sopimuspalokuntien henkilöiden yhteystietoihin, joiden perusteella pystyttiin melko hyvin alustavasti päättämään, onko selosteen tallentaja pelastusviranomainen vai sopimuspalokuntalainen. PRONTOssa olevia diaesityksiä tietosuojasta sekä ”VPK-käyttäjistä” tarkasteltiin myös kattavasti, jotta saatiin parempi käsitys PRONTO:n omista ohjeista. Edellä mainittuja asioita on käyty läpi esimerkiksi pelastuslaitoksien PRONTO -yhteyshenkilöiden seminaareissa vuosina 2011 ja 2012. Varsinais-Suomen osalta käytiin läpi satoja selosteita, joista pääteltiin nykyisen toimintatavan hyötyjä ja haasteita sekä tarkkailtiin pääpiirteittäin sopimuspalokuntien syöttämän tiedon laatua.

Tässä opinnäytetyössä oli tarkoituksena haastatella jokaisen pelastuslaitoksen PRONTO -yhteyshenkilöä tai -henkilöitä, jotka toimivat tämän tutkimusosan perusjoukkona. Haastattelu toteutettiin kokonaistutkimuksena, koska se antaa koko perusjoukkoa koskevaa tietoa. Tämä oli mahdollista toteuttaa, koska perusjoukko oli sopivan kokoinen. Heidän avulla saadaan luotettavat vastaukset tutkimuskysymyksiin. (Tutkimusasetelma 2015.)

Pääsääntöisesti haastateltiin yhtä henkilöä pelastuslaitosta kohden, mutta muutamalla alueella haastateltiin kahta henkilöä kattavamman tiedon saamiseksi. Haastatteluun valitut henkilöt toimivat pääkäyttäjinä eri pelastustoimen alueilla, ja he vastaavat yleisesti käyttäjätunnusasioista omassa organisaatiossaan. Heille kuuluu yleensä myös alueen neuvonta- ja opastustarpeet, kun kysymyksessä on esimerkiksi, kuinka seloste tehdään tai mitä johonkin PRONTO:n selosteen tiettyyn kenttään syötetään. Nämä yhteyshenkilöt toimivat edelleen linkkinä PRONTO:n järjestelmäryhmään, joka koostuu hätäkeskusten, pelastuslaitosten, sisäministeriön, aluehallintovirastojen, Pelastusopiston, ja Tieto Oyj:n edustajista. Pelastusopisto johtaa PRONTO:n kehitystyötä apunaan edellä mainittu järjestelmäryhmä. Täten näillä PRONTO-yhteyshenkilöillä on hyvä kokonaiskuva omasta pelastuslaitoksesta sekä PRONTOsta yleisestikin.

Tiedon keräämisen tavaksi valittiin puhelinhaastattelu. Erilaisia sähköpostikyselyitä tulee ihmisille nykyiselläänkin jo hyvin paljon. Niihin vastaaminen ei ole läheskään aina työtehtävissä prioriteetiltaan kärkipäässä. Vastauksien saamisen varmistamiseksi valittiin haastattelutavaksi puhelinhaastattelu. Näissä haastatteluissa pyrittiin selvittämään, käyttävätkö sopimuspalokuntalaiset pelastustoimen alueilla PRONTOa. Haluttiin tietää, kenelle sopimuspalokunnissa on annettu PRONTO:n käyttöoikeuksia sekä miten heitä on mahdollisesti koulutettu PRONTO:n käyttöön. Pyrittiin myös selvittämään, kuinka prosessi tiedon viemiseksi PRONTOon asti pääpiirteissään jokaisella alueella toimii. Tämä on tärkeä tieto varsinkin silloin, kun sopimuspalokuntalaiset eivät käytä alueella PRONTOa. Lisäksi selvitettiin, kuinka selosteiden täytön valvonta alueella tapahtuu vai tehdäänkö sitä pelastuslaitoksella kenties ollenkaan. Mikäli sopimuspalokuntalaiset eivät käytä alueella PRONTOa, tiedusteltiin, onko suunnitelmissa, että myös sopimuspalokuntalaiset käyttäisivät PRONTOa. Lisäksi haluttiin saada tietoa, millaiset asiat vaikuttavat siihen, että sopimuspalokuntalaiset eivät käytä PRONTOa. Näiden puolistrukturoitujen tutkimuskysymysten avulla pyrittiin samaan tarvittavaa tietoa. Puolistrukturoitu haastattelu eteni niin, että kaikille haastateltaville esitettiin samat kysymykset. Joissakin tapauksissa voitiin vaihdella kysymysten järjestystä. (Hirsjärvi ja Hurme 2001, 47.)

Opinnäytetyön yhtenä osana oli haastattelu, jossa haastateltiin PRONTO:n käyttäjiä Varsinais-Suomen sopimuspalokunnista. Tämän tutkimusosan perusjoukkona olivat Varsinais-Suomen sopimuspalokuntien PRONTO-käyttäjät. Jotta tästä perusjoukosta voitaisiin tehdä perusjoukkoa koskevia päätelmiä, tuli perusjoukosta satunnaisesti valita otos. Otoksena käytettiin ryväotantaa. Tätä otosta rajattiin ensin koskemaan Turun ja Uudenkaupungin alueen sopimuspalokuntien PRONTO-käyttäjät, koska he olivat käyttäneet PRONTOA muita Varsinais-Suomen sopimuspalokuntia kauemmin. Haastatteluun haluttiin siis valita henkilöitä, joilla on PRONTO:n käyttökokemusta, koska muilla alueilla PRONTO:n käyttö oli vielä niin uutta.

Käytettävissä ei ollut kattavaa tietoa kaikista näiden alueiden sopimuspalokuntien PRONTO -käyttäjistä. Ensin valittiin näiltä alueilta yksinkertaisena satunnaisotantana kahdeksan eri sopimuspalokuntaa. Tämän jälkeen valittiin näistä palokunnista varsinaiseen otokseen tulevat havaintoyksiköt. Tämä toteutettiin siten, että PRONTOsta poimittiin näiden palokuntien tehtävien onnettomuusselosteiden laatijoita, joista poimittiin

varsinaiseen otokseen osallistujat. Yhdestä palokunnasta otettiin otokseen mukaan aina vain yksi henkilö. Haastatteluun osallistui henkilöt Kaarinan, Kuusiston, Maskun, Paimion, Pyhämaan, Rantakulman, Ruskon, Sauvon sekä Yläneen Kirkonkylän VPK:ista. Viimeksi mainitun sopimuspalokunnan edustajan haastattelu jäi näytteeksi varsinaisen otoksen ulkopuolelle. Menetelmän etuna oli se, että haastattelut voitiin rajoittaa valittuun määrään henkilöitä, mikä vähensi tiedonkeruun työmäärää. Haastatteluun osallistuneet henkilöt olivat haastatteluhetkellä täyttäneet keskiarvoltaan 23,5 onnettomuusselostetta PRONTOon mediaanin ollessa 22 onnettomuusselostetta. (Otos ja otantamenetelmät 2015.)

Puolistrukturoidun haastattelun tiedonkeräämistavaksi valittiin puhelinhaastattelu jo aiemmin mainittujen syiden takia. Haastateltavat olivat käyttäneet PRONTOa reilusta puolesta vuodesta reiluun vuoteen. Haastattelussa kysyttiin, mitä mieltä käyttäjät ovat PRONTO:n käytöstä verrattuna vanhojen sähköisten lomakkeiden käyttöön. Haastattelussa kysyttiin myös, mikä PRONTO:n käytössä on ollut haastavaa sekä onko annettu ohjeistus ollut riittävää. Samalla kysyttiin myös, onko annettuun itseopiskelumateriaaliin tutustuttu ohjeiden mukaisesti. Tarkoituksena oli myös saada selville, millaisia käytännön haasteita PRONTO:n käytössä ja alueen toimintatavassa on tullut vastaan.

Tässä tutkimuksessa haastateltiin myös Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen pelastusviranomaisia. Haastatteluun valittiin henkilö PRONTO:n tietojen hyödyntäjistä sekä henkilöitä pelastusviranomaisista, jotka tarkastavat sopimuspalokuntien täyttämät tiedot ja selosteet ja tallentavat ne PRONTOssa valmiiksi. Puolistrukturoidun haastattelun tiedonkeräämistavaksi valittiin tässäkin tapauksessa puhelinhaastattelu. Haastattelussa kysyttiin, mitä mieltä pelastusviranomaiset ovat sopimuspalokuntien PRONTO:n käytöstä verrattuna vanhojen sähköisten lomakkeiden käyttöön. Varsinais-Suomen toimintatavassa pelastustoiminnan johtajana toimiva pelastusviranomainen (päivystävä palomestari) tarkastaa sopimuspalokunnan täyttämän selosteen ja merkitsee sen valmiiksi. Tämän takia haluttiin saada tietoa, onko sopimuspalokuntien täyttämässä tiedoissa ollut paljon puutteita tai korjattavaa. Haluttiin tietää myös, onko pelastuslaitoksen antama ohjeistus ollut riittävää. Pelastustoiminnan johtajalta vaaditaan nykyisessä toimintatavassa malttia, ennen kuin hän merkitsee selosteet valmiiksi. Hänen tulee odottaa, että sopimuspalokuntalaiset ovat ehtineet merkitä omien yksiköidensä osalta määrätyt tiedot PRONTO:n selosteille. Tämän takia haluttiin tietää, ovatko pelastusviranomaiset merkinneet

selosteita valmiiksi, vaikka sopimuspalokunnat eivät olisi ehtineet täyttää omia tietojiaan. Tällä hetkellä selosteiden täytön nopeudelle ei ole annettu aikarajaa ainakaan sopimuspalokunnille. Tämän takia haastattelussa kysyttiin selosteet valmiiksi merkitsevältä pelastusviranomaiselta, mikä olisi mielestäsi hyvä aikaraja sopimuspalokuntien selosteiden täytölle. Lopuksi haluttiin selvittää, onko vanhan toimintatavan mukaisia lomakkeita vielä tullut palomestareille. Tiedon hyödyntäjistä haastateltiin palopäällikkö Markus Rautiota temahaastatteluna, jonka tavoitteena oli selvittää muutoksen syitä sekä nykyisen toimintatavan hyötyjä ja haasteita.

6 SOPIMUSPALOKUNTALAISTEN PRONTON KÄYTTÖ SUOMESSA

Pelastustoimen alueet ovat järjestäneet pelastustoiminnan johtamisjärjestelmänsä hyvin erilaisin tavoin. Alueellisen pelastustoimen aikana johtamisjärjestelmät ovat kokeneet muutoksia lähes jokaisella pelastustoimen alueella. Monessa kunnassa ei ole enää päätoimista pelastusviranomaista osallistumassa pelastustoimintaan. Päätoimisia viranhaltijoita on keskitetty suurempiin kuntiin, ja yhden viranhaltijan vastuulla on yleisesti useita sopimuspalokuntia. Osalla pelastustoimen alueilla, kuten Helsingissä ja Keski-Uudellamaalla, pelastustoiminta on päivittäistoiminnassa pitkälti ympärivuorokautisesti työskentelevien päätoimisten pelastusviranomaisten varassa. Sopimuspalokunnat toimivat näillä alueilla lähinnä täydennys- ja tukipalokuntina (Kaukonen 2005, 20). Tällaisilla alueilla sopimuspalokunta on hyvin harvoin ainoana paikan päällä pelastustehtävää tekemässä, vaan mukana tai muutoin paikan päällä on myös pelastusviranomainen. Tällöin yleisesti pelastusviranomainen vastaa pelastustoiminnan johtajana myös selosteen täytöstä PRONTOon.

Suomessa on myös useita pelastustoimen alueita, joilla sopimuspalokunnat hoitavat paljon tehtäviä siten, että pelastusviranomainen ei käy koskaan paikalla. Tällöin tiedon kulkeutumisessa PRONTOon on melko kirjavia käytäntöjä eri puolilla Suomea. Pelastustoimen alueet ovat jo nykyisellään melko suuria, joten haastatelluilla PRONTO-yhteyshenkilöillä ei ollut aina täysin kattavaa kokonaiskuvaa koko pelastuslaitoksen alueen käytännöistä. Haastattelujen tulokset perustuvatkin haastateltavien subjektiivisiin näkemyksiin.

PRONTOon käyttäjien käyttöoikeuksia voidaan rajata maantieteellisesti tapahtumapaikan mukaan siten, että pienin rajattava alue on tapahtumakunta. Toisena vaihtoehtona on toteuttaa rajaus maantieteellisesti osallistuneiden pelastustoimen yksiköiden mukaan siten, että pienin rajattava alue on osallistunut asemapaikka. Lisäksi PRONTOon käyttöoikeuksia pystytään rajaamaan myös selostetyypeittäin. PRONTOssa on käyttöoikeusrajausena myös ”vain omat selosteet”. Tämä rajaus on tarkoitettu juuri sopimuspalokuntien käyttöön.

VPK:n käyttöoikeudet

- **VPK:n käyttäjät**, joille on annettu käyttäjätiedoissa oikeus ”vain omiin tietoihin”, saavat jatkossa
  - Ylläpitää selostetta:
    - jos se puuttuu (tila Uusi)
    - jos se on kesken (vaikka sen on tehnyt joku muu) tai
    - jos käyttäjä on itse merkinnyt selosteen valmiiksi.
  - Lukea selostetta:
    - jos käyttäjä on päivittänyt jotain sen versiota (vaikka joku muu on merkinnyt sen valmiiksi).

The screenshot shows the PRONTO web application interface. The main content is a table titled "Pelastustehtävät - Keski-Suomi". The table has columns for "Hälytys-seloste", "Onnett. seloste", "Rakennus-seloste", and "Ilmoitusaika". The table contains several rows of data. Red arrows point from text boxes to specific cells in the table, explaining the permissions for different statuses.

Hälytys-seloste	Onnett. seloste	Rakennus-seloste	Ilmoitusaika
1200004241	20		7.1.2012 23:44:40
1200002453	18		4.1.2012 21:13:37
1200000860	17		2.1.2012 9:27:11
1200000560	Uusi		1.1.2012 16:44:43
110022427	1	1	1.1.2012 14:30:12

Annotations in the image:

- Kesken: käyttäjä saa ylläpitää** (points to the '17' status in the third row)
- Uusi: käyttäjä saa ylläpitää** (points to the 'Uusi' status in the fourth row)
- Valmis, toisten tekemä: käyttäjä ei saa lukea eikä ylläpitää** (points to the '1' status in the fifth row)
- Valmis, käyttäjä osallistunut tekemiseen:**
  - käyttäjä saa ylläpitää, jos hän itse on merkinnyt sen valmiiksi.
  - käyttäjä saa lukea, jos joku muu on merkinnyt sen valmiiksi tai päivittänyt sen jälkeen kun käyttäjä on merkinnyt sen valmiiksi.

Kuva 1. Sopimuspalokuntalaisten käyttöoikeudet PRONTOssa.

Pelastusviranomaisilla on yleisesti ”täydet” käyttöoikeudet PRONTOon toisin kuin sopimuspalokuntalaisilla, joiden käyttöoikeudet onnettomuusselosteiden osalta on yleisesti rajattu PRONTOon ohjeiden mukaisesti ”vain omiin tietoihin”. Joillain pelastustoimen alueille rajauksia on saatettu tehdä myös muilla tavoin, jolloin kuvan 1 mukainen rajausta ei ole välttämättä voimassa. Kuvan 1 mukaisesti sopimuspalokunnan käyttäjä saa ja pystyy ylläpitämään PRONTOon selostetta, jos se puuttuu. Ylläpitäminen tarkoittaa, että selosteelle pystyy tällöin lisäämään eli tallentamaan sekä muokkaamaan tietoa. Sopimuspalokunnan käyttäjä saa ja pystyy ylläpitämään PRONTOon onnettomuusselostetta myös, jos se on kesken tai (vaikka selosteen on aloittanut joku muu) jos käyttäjä on itse merkinnyt selosteen valmiiksi. Sopimuspalokunnan käyttäjä pystyy lukemaan selosteen, jos käyttäjä on päivittänyt jotain sen versiota, vaikka joku muu on merkinnyt sen valmiiksi. Muissa tapauksissa sopimuspalokunnan käyttäjä ei pysty lukemaan selostetta. Pelastusviranomaisilla on siis yleisesti paljon laajemmat käyttöoikeudet kuin sopimuspalokuntalaisilla.

PRONTOon ohjeiden mukaisesti sopimuspalokuntalaiset eivät saisi merkitä selostetta valmiiksi tai muokata valmista selostetta. Valmiin selosteen muokkaaminen on yleisesti estetty jo sopimuspalokuntalaisten käyttöoikeuksissa. Nykyistä lainsäädäntöä on

PRONTO:n sisäisissä ohjeissa tulkittu siten, että selosteen tallentaminen tapahtuu selosteen lopussa olevan ”Valmis” -painikkeen klikkaamisella. Sitä ennen tapahtuvat tallentamiset ovat asian valmistelua, jolloin seloste jää siis aina keskeneräiseksi. Tällä tulkinnalla muiden kuin pelastusviranomaisen tallentamat valmistelevat tiedot selosteet olisivat sallittuja. Tämä tulkinta on kuitenkin ristiriidassa pelastuslain kanssa. (Ylitarkastaja Teemu Luukko, haastattelu 30.4.2015.)

Taulukossa 1 on esitetty pelastuslaitoksittain sopimuspalokuntalaisten PRONTO:n käyttö Suomessa. Tiedot perustuvat PRONTO-yhteys henkilöiden haastatteluista saatuihin vastauksiin. Pelastuslaitoksen alueen sisällä saattaa olla useita erilaisia käytäntöjä, mutta taulukossa 1 on laskettu sopimuspalokuntalaisten käyttävän PRONTOa, jos se on käytössä edes osalla pelastuslaitoksen aluetta. Taulukon 1 jälkeen on kuvattu pelastuslaitoksittain sopimuspalokuntalaisten PRONTO:n käyttöä vielä hieman syvällisemmin.

Taulukko 1. Sopimuspalokuntalaisten PRONTO:n käyttö Suomessa.

Pelastuslaitos	Käyttää	Ei käytä
Helsinki	X	
Länsi-Uusimaa	X	
Keski-Uusimaa	X	
Itä-Uusimaa		X
Varsinais-Suomi	X	
Kanta-Häme		X
Päijät-Häme		X
Kymenlaakso		X
Etelä-Karjala	X	
Etelä-Savo	X	
Keski-Suomi	X	
Pirkanmaa	X	
Satakunta		X
Etelä-Pohjanmaa	X	
Pohjanmaa		X
Keski-Pohjanmaa		X
Pohjois-Savo		X
Pohjois-Karjala	X	
Jokilaaksot		X
Kainuu	X	
Oulu-Koillismaa		X
Lappi		X
YHTEENSÄ	11	11

Helsingin osalta pelastuslaitoksen PRONTO-yhteyshenkilöön ei saatu yhteyttä. PRONTOon tehdyn tarkastelun osalta Helsingin kaupungin pelastuslaitoksen alueella sopimuspalokuntalaiset käyttävät PRONTOa. Sopimuspalokuntalaiset täyttävät selosteita PRONTOon ainakin eläinpelastus- ja vahingontorjuntatehtävien osalta. Sopimuspalokunnat toimivat Helsingissä edellä mainittuja tehtäviä lukuun ottamatta pitkälti tuki- ja reservipalokuntina (Kaukonen 2005, 20). Muissa tehtävissä, joihin sopimuspalokunnat osallistuvat, pelastustoiminnan johtajana toiminut päätoiminen pelastusviranomainen täyttää selosteen kokonaan. (PRONTO.)

Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen alueella sopimuspalokuntalaiset käyttävät PRONTOa. Käyttäjätunnuksia on annettu sopimuspalokunnittain kahdesta neljään henkilölle, jotka toimivat palokunnassaan yksikönjohtajina. Länsi-Uudellamaalla on määritelty hälytyskoodeittain, mitkä tehtävät sopimuspalokunnat tekevät itsenäisesti ja mihin osallistuu myös päätoiminen pelastusyksikkö. Pienissä pelastusryhmän tehtävissä, jotka sopimuspalokunnat tekevät itsenäisesti, he kirjaavat selosteet PRONTOon alusta loppuun asti ja merkitsevät sen valmiiksi. Mikäli tehtävässä on ollut mukana päätoiminen pelastusyksikkö, päätoiminen pelastusviranomainen täyttää selosteen. Pelastusjoukkueen ja sitä suuremmissa tilanteissa pelastustoiminnan johtajana toiminut päätoiminen pelastusviranomainen täyttää selosteen PRONTOon kokonaan. Aktiivisimmat sopimuspalokunnat saattavat täyttää omat vahvuus- ja toimenpidetietonsa selosteelle näissäkin tehtävissä. (Paloesimies Jukka Iirola, haastattelu 27.4.2015.)

Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen alueella sopimuspalokuntalaiset käyttävät PRONTOa. Käyttäjätunnuksia on annettu sopimuspalokunnittain kahdelle henkilölle ja käyttöoikeudet on rajattu oman asemapaikan mukaan. Käytäntö on ollut voimassa noin kaksi vuotta. Pienissä pelastusryhmän tehtävissä sopimuspalokunnat kirjaavat selosteet PRONTOon alusta loppuun asti ja merkitsevät ne valmiiksi. Pelastustoiminta tukeutuu kuitenkin vahvasti päätoimisiin pelastusyksiköihin, joten tällaiset pienet sopimuspalokuntien hoitamat tilanteet ovat Keski-Uudellamaalla harvassa pois lukien Pornaisten kunta sekä ruuhkatilanteet, kuten myrskyt. Pelastusjoukkueen ja tätä suuremmissa tilanteissa pelastustoiminnan johtajana toiminut päätoiminen pelastusviranomainen täyttää selosteen. (Palomestari Tuomo Koskinen, haastattelu 27.4.2015.)

Itä-Uudenmaan pelastuslaitoksen alueella sopimuspalokuntalaiset eivät käytä itse PRONTOa. Itä-Uudellamaalla on käytössä PRONTO-esitietolomake, jossa kysytään tyypistetyksi samoja asioita kuin itse PRONTOssa. Pelastusyksikön yksikönjohtaja vastaa lomakkeen täytöstä. Mikäli hälytystehtävän tai kiireettömän tehtävän hoitaa pelkästään osa-aikainen tai sopimuspalokunnan yksikönjohtaja, hän täyttää PRONTO - esitietolomakkeen ja ilmoittaa radiolla tehtävän päätyttyä ympärivuorokautisesti toimivaan pelastuslaitoksen tilannekeskukseen yksikkötunnuksen sekä yksikönjohtajan nimen ja puhelinnumeron. Sopimuspalokunnan yksikönjohtaja on radiokuuntelulla sen ajan, että pelastuslaitoksen tilannekeskus soittaa yksikönjohtajan omaan puhelinnumeroon ja tiedustelee tarvittavat tiedot PRONTOa varten. Pelastuslaitoksen tilannekeskus kirjaa ja siirtää tiedot edelleen PRONTOon. Vuorossa oleva päivystävä palomestari kirjaa selosteen edelleen valmiiksi. Mikäli tehtävään osallistuu myös pelastusviranomainen (esim. päivystävä palomestari), tehtävän päätyttyä yksikönjohtaja ilmoittaa pelastuslaitoksen tilannekeskukseen yksikkötunnuksen ja vahvuuden. Pelastuslaitoksen tilannekeskus kirjaa ja siirtää tiedot edelleen PRONTOon. Näissäkin tapauksissa pelastusviranomainen vastaa edelleen selosteen täytöstä valmiiksi asti. (Viestimestari Peter Stenbäck, haastattelu 13.4.2015.)

Kanta-Hämeen pelastuslaitoksen alueella sopimuspalokuntalaiset eivät käytä PRONTOa. Mikäli tehtävässä on ollut mukana päätoiminen pelastusyksikkö, kyseisen yksikön päätoiminen pelastusviranomainen täyttää selosteen. Tehtävissä, jotka sopimuspalokunnat suorittavat ”itsenäisesti”, työvuorossa oleva päivystävä palomestari täyttää selosteen PRONTOon. Sopimuspalokunnilla on käytössä lomake, jolla tehtävän tiedot välitetään paperisena tai sähköpostilla oikealle henkilölle. (Palomestari Jyrki Lehtiö, haastattelu 24.4.2015.)

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen alueella sopimuspalokuntalaiset eivät käytä PRONTOa. Alueella on käytössä erillinen sähköinen onnettomuustietolomake, johon kirjataan tehtävän tiedot. Pelastusyksikön yksikönjohtaja vastaa lomakkeen täytöstä ja paloasemasta vastaava pelastusviranomainen täyttää varsinaisen selosteen PRONTOon tai välittää tiedon edelleen oikealla henkilölle. Palokunnat, jotka eivät pääsääntöisesti hoida pelastustehtäviä itsenäisesti vaan toimivat täydennyspalokuntana, lähettävät lomakkeen pelastustoimintaa johtaneelle päivystävälle palomestarille, joka täyttää selosteen myös

sopimuspalokuntien tietojen osalta. (Palomestari Harri Paukkunen, haastattelu 14.4.2015.)

Kymenlaakson pelastuslaitoksen alueella sopimuspalokuntalaiset eivät käytä PRONTOa. Kymenlaaksossa on käytössä sähköinen lomake, jolla yksiköt ilmoittavat vahvuutensa tarvittaessa kyseisen tehtävän pelastustoiminnan johtajalle. Kymenlaaksossa pelastustoiminnan johtajana toimii palvelutasopäätöksen mukaisesti henkilö, joka on palvelusuhteessa pelastuslaitokseen ja joka on nimetty pelastusviranomaiseksi. Lähtökohdaisesti tämä pelastusviranomainen käy aina paikan päällä. Tämä pelastusviranomainen täyttää selosteen PRONTOon. (Pelastustoimen palvelutasopäätös 2014 - 2017, 33; pelastuspäällikkö Juha Tiitinen, haastattelu 22.4.2015.)

Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen alueella sopimuspalokunnat käyttävät PRONTOa. Käyttäjätunnuksia on annettu eri pelastuslaitoksen puolella päivystävälle ryhmänjohtajille, jotka tarvitsevat niitä tehtävässään. Myös kaupungeissa oleville täydennys- ja tukipalokunnille on muutamia käyttöoikeuksia annettu. Ennen vuoden 2011 lainmuutosta Etelä-Karjalassa sopimuspalokunnat merkitsivät täyttämänsä selosteet valmiiksi asti. Sen jälkeen selostetta ei ole saanut merkitä valmiiksi, vaan pelastusviranomainen eli käytännössä päivystävän palomestarin tehtävä on ollut merkitä seloste valmiiksi. Jos pelastusviranomaisena toimiva päivystävä palomestari on ollut paikalla, tilanteen mukaan pelastusryhmän johtajat saattavat täyttää omien yksiköiden osalta resurssiluokan, henkilövahvuudet sekä toimenpiteet. Pelastusviranomainen vastaa näissä tapauksissa kuitenkin koko selosteen täytöstä. (Palomestari Lasse Vallentin, haastattelu 22.4.2015.)

Etelä-Savon pelastuslaitoksen alueella sopimuspalokunnat käyttävät PRONTOa. Käyttäjätunnuksia on annettu yksikönjohtajille, jotka tarvitsevat niitä tehtävässään. Käyttöoikeudet on rajattu koskemaan oman palokunnan yksiköitä. Sopimuspalokunnat ovat merkanneet selosteet tähän saakka valmiiksi. Suurin osa pelastusryhmän kokoisten tehtävien selosteista merkataan edelleenkin sopimuspalokuntalaisten toimesta valmiiksi. Asiaan tulee lähiaikoina uusia ohjeistuksia ja muutoksia. Käytännössä prosessi tulee menemään siten, että vuorossa oleva pelastusviranomaisena toimiva päivystävä palomestari kuittaa selosteen valmiiksi. Mikäli pelastusviranomaisena toimiva päivystävä palomestari on ollut mukana tehtävässä, hän täyttää selosteen alusta loppuun asti. (Palopäällikkö Pekka Piirainen, haastattelu 10.4.2015.)

Keski-Suomen pelastuslaitoksen alueella osa sopimuspalokunnista käyttää PRONTOa. Käyttäjätunnuksia on annettu ainakin sopimuspalokuntalaisille Saarijärven ja Keuruun toimialueilla niille, joiden työtehtävät niin edellyttävät. Pelastusviranomaisen (yleensä P3-päivystäjä) kuittaa sopimuspalokuntalaisten tekemän selosteen valmiiksi tai täyttää sopimuspalokuntalaisilta saamien tietojen mukaan koko selosteen. Pelastusjoukkueen kokoisista tehtävistä päivystävä palomestari (pelastusviranomaisen) täyttää selosteen. Haastatteluissa tuli ilmi, että laitoksen sisällä on kirjava käytäntö selosteiden tekemisessä. (Riskienhallintapäällikkö Jarkko Jäntti, haastattelu 10.4.2015 sekä palomestari Riku Lehtinen haastattelu 29.4.2015.)

Pirkanmaan pelastuslaitoksen alueella sopimuspalokunnat käyttävät PRONTOa. Jokaiselle sopimuspalokunnalle on annettu kaksi käyttäjätunnusta. Mikäli selosteen laatija on eri henkilö kuin tilannepaikan johtaja, nimi tulisi lisätä kohtaan tarkempi selvitys resurssien riittävydestä ja käyttökelpoisuudesta. Sopimuspalokunnat ovat merkanneet selosteet aiemmin myös valmiiksi. Pirkanmaalla on hiljattain otettu käyttöön niin kutsuttu Tike P3 -käytäntö. Tämä tilannekeskuksessa toimiva päivystävä palomestari toimii pelastusviranomaisena sopimuspalokuntien tehtävissä. Jatkossa Tike P3:n tehtäväksi tulee sopimuspalokuntien PRONTOssa laatimien selosteiden merkitseminen valmiiksi. (Koulutuspäällikkö Timo Halme, haastattelu 10.4.2015.)

Satakunnan pelastuslaitoksen alueella sopimuspalokuntalaiset eivät käytä PRONTOa. Satakunnassa on käytössä onnettomuusraporttilomake, jonka sopimuspalokunnan yksikönjohtaja lähettää alueensa vuorossa olevalle päivystävällä palomestarille, joita löytyy Satakunnasta kolme kappaletta. Vuorossa olevalla päivystävällä palomestari täyttää pelastusviranomaisena tiedot edelleen PRONTOon. Turvallisuusviestintäselosteiden osalta sopimuspalokunnan yhteyshenkilönä toimiva pelastusviranomaisen vastaa selosteen täyttämistä PRONTOon sopimuspalokuntien antamien tietojen pohjalta. (Palomestari Antti Halmela, haastattelu 13.4.2015.)

Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen alueella sopimuspalokuntalaiset käyttävät PRONTOa. Käyttäjätunnuksia on annettu lähinnä P4-päivystäjille ja käyttöoikeudet on rajattu yleensä kuntakohtaisesti. P4-päivystäjä merkitsee täyttämänsä selosteen myös valmiiksi. Pelastusjoukkueen ja sitä suuremmissa tilanteissa pelastustoiminnan johtajana toiminut

päätoiminen pelastusviranomainen vastaa selosteen täytöstä. (Pelastuspäällikkö Kari Pajuluoma, haastattelu 10.4.2015.)

Pohjanmaan pelastuslaitoksen alueella sopimuspalokuntalaiset eivät käytä PRONTOa. Johtamisjärjestelmä on rakennettu siten, että tehtävässä on mukana vähintään taustalla viranomaispäivystäjä (pelastusviranomainen). Tämä viranomaispäivystäjä täyttää selosteen. Jos hän ei ole käynyt tilannepaikalla, hän saa tarvittavat tiedot selostetta varten erillisellä lomakkeella tai puhelimitse. (Pelastusjohtaja Tero Mäki, haastattelu 29.4.2015.)

Sopimuspalokuntalaiset eivät käytä PRONTOa Keski-Pohjanmaan pelastuslaitoksen alueella. Pelastusviranomainen, jolla on PRONTO:n käyttöoikeus, täyttää selosteen yhdessä tilannepaikan johtajan kanssa. Tämä yleensä asemavastaavana toimiva henkilö saa tiedot sopimuspalokunnan yksikönjohtajalta joko paperilla, suullisesti tai puhelimitse. Asemavastaava myös vastaa, että selosteet tulevat tehtyä. Jos pelastusviranomaisena toimiva päivystävä palomestari on ollut paikalla, hän täyttää selosteen alusta loppuun asti. (Pelastuspäällikkö Jukka Kangasvieri, haastattelu 10.4.2015.)

Pohjois-Savon pelastuslaitoksen alueella sopimuspalokuntalaiset eivät käytä PRONTOa. Johtamisjärjestelmä on rakennettu siten, että tehtävään osallistuu myös varallaolossa oleva viranomaispäivystäjä (pelastusviranomainen). Jos esimerkiksi henkilökohteisessa sopimuksessa pelastuslaitokseen ovat sopimuspalokuntalaiset olleet ainoana tilannepaikalla, kyseisen paloaseman pelastusviranomainen täyttää selosteen. (Palomestari Risto Taskinen, haastattelu 10.4.2015.)

Pohjois-Karjalassa sopimuspalokuntalaiset käyttävät PRONTOa. Käyttäjätunnuksia on annettu yksikönjohtajatehtävissä toimiville ja käyttöoikeudet on rajattu siten, että vain omien tietojen katselu on sallittu. Yksikönjohtajat merkitsevät täyttämänsä selosteet valmiiksi asti. Jos pelastusviranomaisena toimiva päivystävä palomestari on ollut paikalla, hän täyttää selosteen alusta loppuun asti. (Palomestari Mika Viertola, haastattelu 13.4.2015.)

Jokilaaksojen pelastuslaitoksella sopimuspalokuntalaiset eivät käytä PRONTOa. Jokilaaksojen alueella on käytössä erillinen lomake, jossa kysytään tyypistetysti samoja asioi-

ta kuin itse PRONTOssa. Pelastusyksikön yksikönjohtaja vastaa lomakkeen täytöstä ja toimittaa sen edelleen paloasemasta vastaavalle pelastusviranomaiselle, joka työskentelee paria poikkeusta lukuun ottamatta jokaisella paloasemalla. Pelastusviranomainen täyttää varsinaisen selosteen PRONTOon. (Viestimestari Juha Alahäivälä ja riskienhallintapäällikkö Jari Lepistö, haastattelu 13.4.2015.)

Kainuun pelastuslaitoksen alueella sopimuspalokuntalaiset käyttävät PRONTOa. Käyttäjätunnuksia on annettu yksikönjohtajatehtävissä toimiville henkilöille. Käyttöoikeudet on rajattu lähtökohtaisesti koskemaan yhtä kuntaa. Yksikönjohtajat merkitsevät täyttämänsä selosteet alusta loppuun ja merkitsevät sen valmiiksi. Jos pelastusviranomaisena toimiva päivystävä palomestari on ollut paikalla, hän täyttää selosteen alusta loppuun asti. (Pelastuspäällikkö Hannu Mylly, haastattelu 13.4.2015.)

Sopimuspalokuntalaiset eivät käytä PRONTOa Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen alueella. Alueella on käytössä onnettomuuskirjauslomake, johon kirjataan onnettomuustyyppi sekä tärkeimpiä PRONTOon onnettomuusselosteella pyydettäviä tietoja. Lisäksi käytössä on erillinen ”Käytetyt toimenpiteet ja menetelmät” -lomake. Siihen rastitetaan käytetyt toimenpiteet ja menetelmät sekä kirjataan toiminnan kuvaus ja tuloksellisuuden arviointi toimenpiteittäin. Asemapaikan pelastusviranomainen vastaa tietojen kirjauksesta edelleen PRONTOon selosteelle. (Apulaispalopäällikkö Jari Kangastie, haastattelu 10.4.2015.)

Sopimuspalokuntalaiset eivät käytä PRONTOa Lapin pelastuslaitoksen alueella. Pelastustoiminnanjohtajana toimiva pelastusviranomainen (paloesimies tai pelastusviranomaispäivystäjä) vastaa selosteiden täytöstä PRONTOon. Jos selosteen täyttäjä ei ole käynyt paikan päällä, hän saa tarvittavat tiedot selosteen täyttöön puhelimitse, radioitse tai telefaxilla. (Palopäällikkö Ari Saarenpää ja palopäällikkö Jukka Harmanen, haastattelu 24.4.2015.)

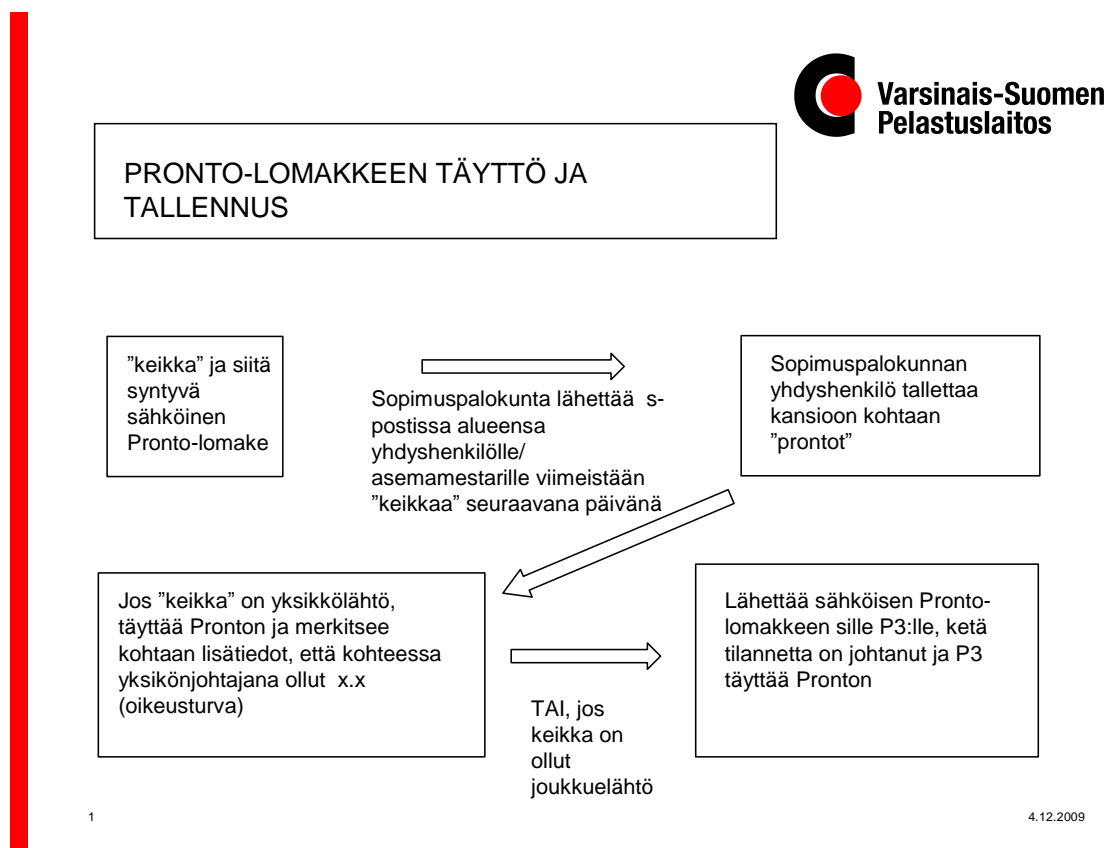
7 SOPIMUSPALOKUNTALAISTEN PRONTON KÄYTTÖ VARSINAIS-SUOMEN PELASTUSLAITOKSELLE

Sopimuspalokunnilla on ollut aluepelastuslaitoksen alusta asti käytössä erilaisia yksikönjohtajan PRONTO-lomakkeita. Yleensä sopimuspalokunnan yksikönjohtaja on täyttänyt lomakkeen ja toimittanut sen eteenpäin ennalta määritetylle pelastuslaitoksen viranhaltijalle eli sopimuspalokunnan yhdyshenkilölle. Sopimuspalokunnilla on ollut koko aluepelastuslaitoksen olemassa olon ajan nimetty yhdyshenkilö, joka toimii linkkinä sopimuspalokunnan ja pelastuslaitoksen välillä. Tämä yhdyshenkilö on käytännössä ollut pelastuslaitokselle virka-aikana työskentelevä palomestari. Yhdellä palomestarilla on ollut aina useampi sopimuspalokunta vastuullaan.

Ensimmäinen PRONTO -lomakkeen versio vuodelta 2005 on yhden A4 -paperiarkin kokoinen lomake, jossa pyydetään hälytys- ja kohdetietojen lisäksi esimerkiksi kuvausta onnettomuustilanteen kehittymisestä sekä palokunnan tehtävistä. Lisäksi lomakkeelle on pyydetty arviota kohteen rahallisesta arvosta sekä vaarassa olleista ja pelastetuista henkilöistä. Osallistuneiden yksiköiden ja asemalle jääneiden vahvuus on myös pyydetty kirjaamaan. Sopimuspalokunnan yksikönjohtaja on allekirjoittanut tämän lomakkeen, joka on toimitettu edelleen paperisena sopimuspalokunnan yhdyshenkilölle. Tästä lomakkeesta on ollut muutamia lähes samankaltaisia versioita vuoteen 2009 saakka. Sopimuspalokuntien yhdyshenkilö on pelastusviranomaisena kirjannut tiedot edelleen PRONTOon lukuun ottamatta tehtäviä, joihin jokin pelastusviranomaisena toimivista päivystävistä palomestareista on osallistunut. Lomakkeen toimitus varsinaiselle kirjajalle on tapahtunut hitaasti, koska lomake toimitettiin yleensä paperisena. (Varsinais-Suomen pelastuslaitos 2005.)

Aluepalopäällikkö Kari Alangon päätöksellä 1.1.2010 alkaen siirryttiin uuteen käytäntöön PRONTO-lomakkeiden kanssa. Tällä toimenpiteellä päästiin yhdenmukaiseen toimintamalliin koko pelastuslaitoksen toiminta-alueella. Samalla alettiin saada arvokasta tietoa muun muassa pelastuslaitoksen vastetyöryhmän käyttöön. Tällä uudella lomakkeella pyydettiin aiemmin lomakeversion tietojen lisäksi palon syytymiskohtaa ja syytä sekä palanutta maastoalaa ja sen laatua. Lomakkeella kysyttiin myös, oliko P3 (päivystävä palomestari) ja poliisi kohteessa. Lisäksi haluttiin saada tieto hälytettyjen resurssi-

en määrästä, oliko se sopiva, ylimitoitettu vai alimitoitettu. Tätä tietoa haluttiin saada nimenomaan vastetyöryhmän hyödynnettäväksi. Tässä lomakkeessa oli myös muutama pudotusvalikko helpottamassa täyttämistä. Edellisiin lomakkeisiin verrattuna tämä lomake tallennettiin sähköisesti. Sopimuspalokuntien yhdyshenkilöt kävivät palaverissaan uuden käytännön läpi sopimuspalokuntien kanssa. He myös toimittivat samalla uuden lomakepohjan sopimuspalokunnille. Lisäksi tuolloin on tehty prosessikaavio lomakkeen kulusta, mikä selviää kuvasta 2. Lomakkeen toimitustapa oli siitä lähtien sähköposti ja lomake tuli lähettää yhdyshenkilölle viimeistään tapahtumaa seuraavana päivänä. (Varsinais-Suomen pelastuslaitos 2010.)

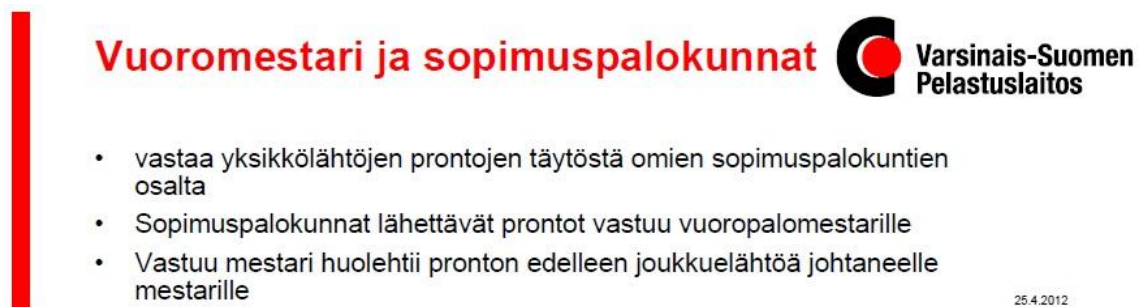
Kuva 2. Kaavio lomakkeen kulusta 2010.

Kuvasta 2 selviää edelleen, että sopimuspalokunnan yhdyshenkilö tallensi lomakkeen tiettyyn kansioon pelastuslaitoksen verkossa. Jos tehtävä on ollut pelastusyksikön tasoinen, hän täyttää varsinaisen onnettomuusselosteen edelleen itse PRONTOon. Jos tehtävä on ollut pelastusjoukkueen tasoinen tai suurempi, yhdyshenkilö lähettää sopimuspalokunnan täyttämän lomakkeen henkilölle, joka on toiminut tilanteessa pelastustoiminnan johtajana. Tämä henkilö täyttää tiedot edelleen varsinaiselle onnettomuusselosteelle.

le. Sopimuspalokunnan täyttämä lomake on pyydetty arkistoiimaan allekirjoitettuna asianomaisessa palokunnassa, mikäli sitä tarvittaisiin esimerkiksi juridisessa merkityksessä.

Vuoden 2012 alussa edellistä PRONTO-lomaketta on täydennetty jälleen. Tässä uudessa lomakkeessa pyydettiin aiemmin mainitun lisäksi käytettyjä sammutusaineita ja niiden määrää. Pudotusvalikossa oli valmiiksi vaihtoehtoina vesi, vaahto, jauhe ja hiilidioksidi. Lomakkeella kysytään myös, oliko kohteessa alkusammutuskalustoa tai, yritettiinkö alkusammutusta? Lisäksi pyydettiin tarkempaa sanallista selvitystä alkusammutustoimenpiteistä. Liikenneonnettomuuksiin tuli nyt myös oma kohtansa, jossa pyydettiin onnettomuudessa osallisena olleet liikennevälineitä sekä kysyttiin, oliko onnettomuudessa osallisena vaarallisia aineita. Jälkivartioinnille oli myös jälleen oma kohtansa (kenelle luovutettu, milloin, muut tiedot). Lisäksi haluttiin tieto tehtävään osallistuneiden savusukeltajien määrästä, jota haluttiin pelastuslaitoksen puolesta seurata. (Varsinais-Suomen pelastuslaitos 2012.)

Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmän uudistus toukokuussa 2012 muutti myös sopimuspalokuntien tehtävien kirjausta PRONTOon. Siitä lähtien sopimuspalokuntien selosteiden kirjaus PRONTOon on kuulunut vuorossa oleville päivystäville palomestareille kuvan 3 mukaisesti.

Vuoromestari ja sopimuspalokunnat

- vastaa yksikkölähtöjen prontojen täytöstä omien sopimuspalokuntien osalta
- Sopimuspalokunnat lähettävät prontot vastuu vuoropalomestarille
- Vastuu mestari huolehtii pronton edelleen joukkuelähtöä johtaneelle mestarille

25.4.2012

Kuva 3. Vuoropalomestarin tehtäviä 2012.

Jokaiselle vuorossa olevalle palomestarille on annettu vastuulleen viidestä yhdeksään sopimuspalokuntaa. Näiden osalta he muun muassa vastasivat pelastusyksikön tasoisten tehtävien selosteiden täytöstä. Sopimuspalokunnat lähettivät PRONTO-lomakkeen yhdyshenkilön sijaan nyt ”omalle” vuoropalomestarille (operatiivinen vastuupalomestari). Jos tehtävä on ollut pelastusjoukkueen tasoinen tai suurempi, vuoropalomestari lähettää

sopimuspalokunnan täyttämän lomakkeen henkilölle, joka on toiminut tilanteessa pelastustoiminnan johtajana. Sopimuspalokuntien muut kuin pelastustoimintaan liittyvät asiat säilyivät edelleen sopimuspalokuntien yhdyshenkilöllä. (Varsinais-Suomen pelastuslaitos 2012.)

Sopimuspalokunnat olivat Varsinais-Suomessa toivoneet PRONTO:n käyttöoikeuksia jo usean vuoden ajan. Sopimuspalokuntien ja yhdyshenkilöiden kokouksissa asian on tullut useasti esille. Sopimuspalokunnat ovat halunneet tietoa esimerkiksi yksiköiden lähtöajoistaan. Niitä onkin annettu sopimuspalokunnille julkisten tilastojen muodossa yhteisissä palavereissa. (Varsinais-Suomen pelastuslaitos 2012.)

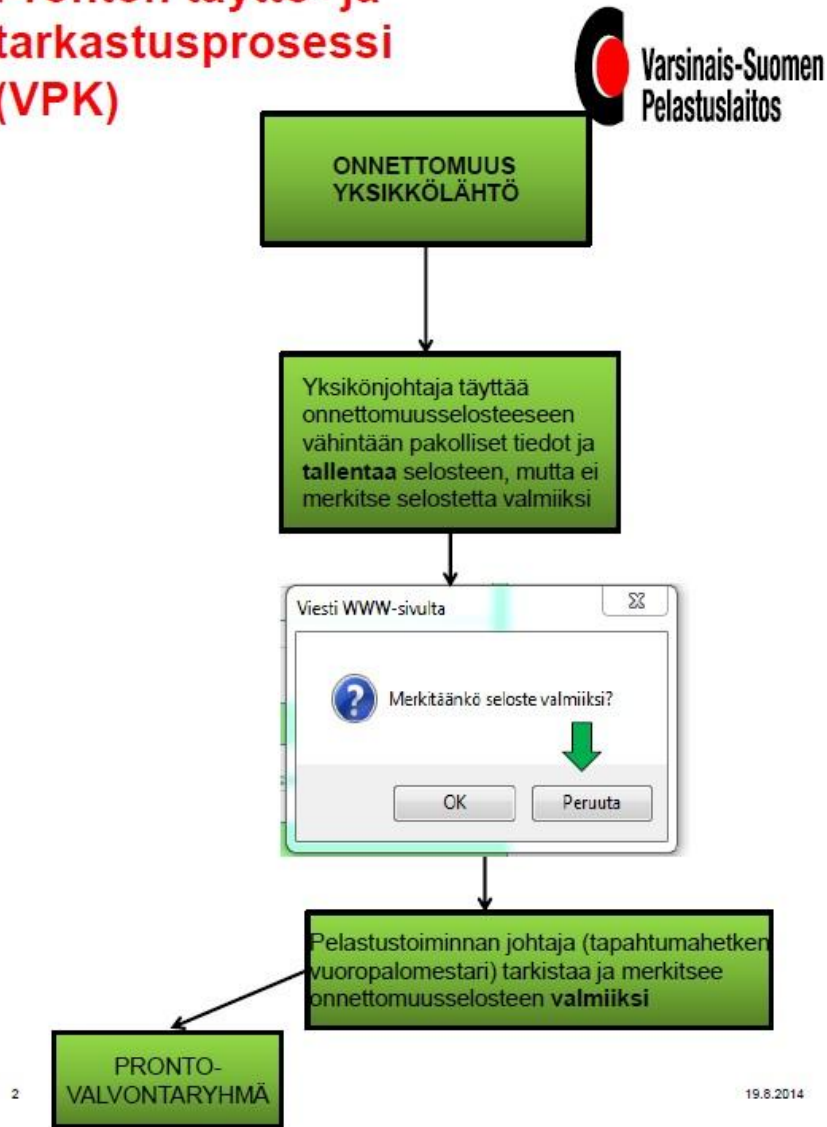
Myös pelastuslaitoksella oli havahduttu toimintatavan ongelmiin. PRONTOa tutkimalla havaittiin puutteellisia, epätarkkoja ja jopa täysin virheellisiäkin tietoja. Pelastuslaitoksella alettiin syksyllä 2013 miettiä keinoja PRONTO:n sisältämän tiedon parantamiseksi sekä laadun että määrän osalta. Ensimmäisenä vaatimuksena oli, että konkreettisesti paikalla käynyt täyttää jatkossa tietoja suoraan PRONTOon. Aikaisemmin näin ei siis sopimuspalokuntien tehtävissä ollut. (Palopäällikkö Markus Rautio, haastattelu 30.12.2014.)

Alkuvuodesta 2014 Turun ja Uudenkaupungin alueiden sopimuspalokuntien yksikönjohtajille luotiin henkilökohtaiset käyttäjätunnukset PRONTOon. Nämä kaksi aluetta toimivat pilotteina sopimuspalokuntien PRONTO:n käytössä. Raisiossa pidettiin helmikuussa 2014 sopimuspalokuntien päällystön ja pelastuslaitoksen välinen palaveri, jossa perehdyttiin hyvin lyhyesti PRONTO:n käyttöön. Samalla sopimuspalokuntien yksikönjohtajille jaettiin henkilökohtaiset käyttäjätunnukset. Heti tämän tapahtuman perään sopimuspalokunnille jaettiin koulutusmateriaali PRONTO:n käytöstä sähköpostitse. (Palopäällikkö Markus Rautio, haastattelu 30.12.2014.)

Koulutuksessa tukeuduttiin PRONTO:n koulutusaineistosta löytyviin uuden käyttäjän kursseihin 3 ja 5 sekä onnettomuustyyppin valintatehtävään. Lisäksi annettiin muutamia tarkentavia ohjeita selosteiden täyttämiseen. PRONTO:n selosteiden täytön sai aloittaa, kun oli katsonut uuden käyttäjän kurssit sekä tehnyt onnettomuustyyppin valintatehtävän ja tarkastanut sen mallivastauksen avulla. Lopuksi painotettiin, että sopimuspalokunta-

lainen ei voi merkitä selostetta valmiiksi, vaan sen tekee selosteen tarkastuksen jälkeen aina pelastusviranomainen. (Varsinais-Suomen pelastuslaitos 2014.)

Pronton täyttö- ja tarkastusprosessi (VPK)

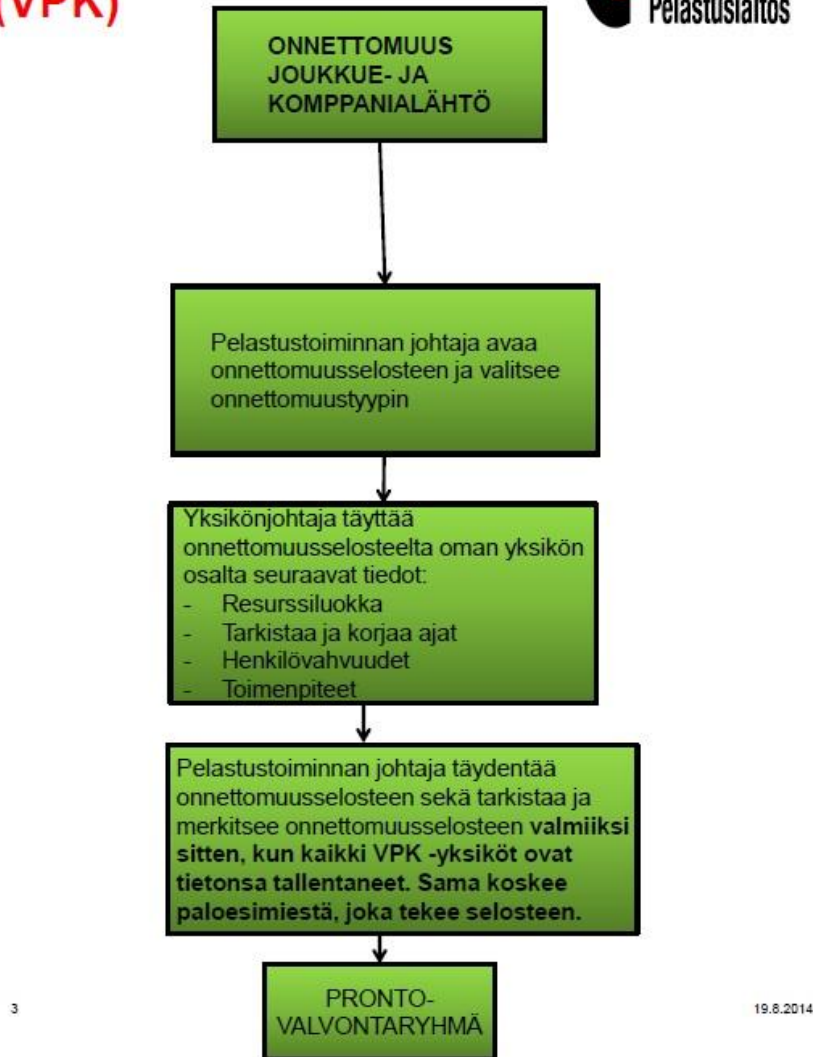

Kuva 4. PRONTO:n täyttö- ja tarkastusprosessi (pelastusryhmä).

Maaliskuun alussa sopimuspalokunnille lähetettiin PRONTO:n täyttö- ja tarkastusprosessista erillinen alueen oma ohjeistus ja kaavio. Tätä kaaviota päivitettiin vielä hieman elokuussa 2014. Nykyisin käytössä oleva kaavio näkyy kuvassa 4. Pelastusryhmän ko-koisissa tehtävissä sopimuspalokunnan yksikönjohtaja täyttää onnettomuusselosteeseen vähintään pakolliset tiedot ja tallentaa selosteen, mutta ei merkitse selostetta valmiiksi. Pelastustoiminnan johtaja (pelastusviranomainen) tarkistaa ja merkitsee onnettomuus-loseen valmiiksi. Mikäli henkilöllä ei jostain syystä ole PRONTO:n käyttäjätunnuksia,

yksikönjohtaja täyttää vanhanmallisen Excel- lomakkeen ja lähettää sen VPK:n operatiiviselle vastuupalomestarille, joka täyttää onnettomuusselosteen.

Pronton täyttö- ja tarkastusprosessi (VPK)

Kuva 5. PRONTO:n täyttö- ja tarkastusprosessi (pelastusjoukkue tai suurempi).

Mikäli tehtävä on ollut pelastusjoukkueen kokoinen tai suurempi pelastustoiminnan johtaja avaa onnettomuusselosteen ja valitsee onnettomuustyyppin. Kuvasta 5 selviää prosessi tarkemmin. Jokaisen palokunnan yksikönjohtaja täyttää onnettomuusselosteelta oman yksikön osalta resurssiluokan, henkilövahvuuden, toimenpiteet ja menetelmät sekä tarkastaa ja korjaa tilatietoajat. Kyseisen tehtävän pelastustoiminnan johtaja täy-

dentää onnettomuusselosteen sekä tarkastaa ja merkitsee onnettomuusselosteen valmiiksi.

Tilanteissa, joissa päivystävä palomestari tai päällikkö ei saavu kohteeseen eli ottaa peruutuksen, tilannepaikalla käynyt yksikönjohtaja täyttää onnettomuusselosteen pakollisten tietojen osalta. Muut yksiköt täyttävät omat tietonsa normaalisti ja tilanteen pelastustoiminnan johtaja tarkastaa sekä merkitsee onnettomuusselosteen valmiiksi. Mikäli henkilöllä ei jostain syystä ole PRONTO:n käyttäjätunnuksia, yksikönjohtaja täyttää vanhanmallisen PRONTO-lomakkeen ja lähettää sen VPK:n operatiiviselle vastuupalomestarille. Operatiivinen vastuupalomestari välittää Excel-lomakkeen pelastustoiminnan johtajalle, joka täyttää tiedot edelleen varsinaiselle onnettomuusselosteelle.

Pelastuslaitos järjesti syksyllä 2014 seitsemän samanlaista koulutustilaisuutta eri puolilla pelastuslaitosta, minkä jälkeen loputkin sopimuspalokunnat alkoivat käyttää PRONTOa. Näihin koulutustilaisuuksiin osallistui yhteensä 198 sopimuspalokuntalaista. Osa koulutustilaisuuksista pidettiin ruotsiksi ja kaikki asianmukaiset ohjeet on myös käännetty ruotsiksi. Kaiken kaikkiaan Varsinais-Suomessa on sopimuspalokuntalaisia PRONTO:n käyttäjinä noin 400 henkilöä. (Palopäällikkö Markus Rautio, haastattelu 30.12.2014.)

Varsinais-Suomen pelastuslaitoksella on selosteiden valvontaa varten kahden henkilön PRONTO-valvontaryhmä, joka tarkkailee selosteiden täyttöä. Heidän tehtävänsä ei rajoitu vain sopimuspalokuntien täyttämiin selosteisiin, vaan he tarkkailevat koko pelastuslaitoksen PRONTO:n täyttöä. Yleisimmin tämä PRONTO-valvontaryhmä puuttuu väärin valittuihin onnettomuustyyppihin. Se lähettää PRONTO:n kautta viestin kyseisen selosteen ylläpitäjälle ja pyytää tarkastamaan onnettomuustyyppin. (Palopäällikkö Markus Rautio, haastattelu 30.12.2014.)

Ryhmä ei tarkasta välttämättä jokaista selostetta erikseen, vaan luo PRONTOsta erilaisia ajoja, joilla pystyy tarkkailemaan täytön oikeellisuutta. Yksi ajoista on esimerkkinä seuraavassa. Jos hälytyksen ilmoitustapana on ollut automaattinen paloilmoitin, yksi onnettomuusselosteen onnettomuustyypeistä tulee olla automaattisen paloilmoittimen tarkastus-/varmistustehtävä. Tämä on tärkeää myös siksi, koska erheelliset palohälytykset ovat nykyään maksullisia. (Palopäällikkö Markus Rautio, haastattelu 30.12.2014.)

PRONTO-valvontaryhmä tarkkailee myös esimerkiksi maastopalojen palaneiden pinta-alojen oikeellisuutta sekä eri tulipalojen käytetyn vesimäärän oikeellisuutta. Näissä selosteissa pinta-alojen neliömetrit ja hehtaarit sekä vesimäärän litrat ja kuutiometrit ovat menneet useasti sekaisin. Onnettomuusselosteen ”hälytetty vaste ilmoitetun tehtävän mukaan” -kohtaa ryhmä tarkkailee aktiivisesti. Tästä kohdasta kerättyä tietoa hyödynnetään hätäkeskuksen riskinarvio-ohjeistuksen päivittämisessä. PRONTO-käyttäjät ymmärtävät tämän kohdan usein väärin, mutta onnettomuusselosteen lomakeohjeessa asiaa on selvennetty. (Palopäällikkö Markus Rautio, haastattelu 30.12.2014.)

Tehtäväseloste mainitaan Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen sopimuspalokuntalaisille suunnatussa PRONTO-koulutuspaketissa vain lyhyesti. Sen mukaan tehtäväseloste laaditaan tehtävistä, joista ei ole tullut hälytystä. Tehtäväselosteita täytetään erityisesti myrskyn aiheuttamissa vahingontorjuntatehtävissä. Varsinais-Suomessa laadittiin PRONTOon mukaan vuonna 2014 yhteensä 54 tehtäväselostetta. Näistä selosteista on kolmesta jäänyt keskeneräiseksi lähinnä sen takia, että pelastusviranomaisen ei ole kuitannut selostetta valmiiksi. Sama ongelma näyttää olevan myös tänä vuonna. Tämä asia kaipaa tarkennusta, jotta keskeneräisiä tehtäväselosteita ei enää jatkossa jäisi PRONTOon.

Sopimuspalokunnat ovat täyttäneet PRONTOssa nyt myös valmiussiirto- tai varikkovalmiusselosteita. Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen alueella oli PRONTOon mukaan vuonna 2014 yksikkö yhteensä 220 kertaa asemavalmiudessa tai valmiussiirrettynä toisella paloasemalla. Näistä 164 oli sopimuspalokuntien yksiköitä. Näistä valmiussiirto- tai varikkovalmiusselosteen valmiusasema -kohta on täytetty valmiussiirto- tai varikkovalmiusselosteelle 163 kertaa ja henkilövahvuus on täytetty 102 kertaa. Huomioitavaa on, että samalla valmiussiirto- tai varikkovalmiusselosteella voi olla useita yksiköitä. Sopimuspalokunnat ovat lähettäneet aikaisempinakin vuosina tiedot myös valmiussiirroista ja varikkovalmiuksista. Jostain syystä näitä tietoja ei ole aiemmin juuri PRONTOon kirjattu. Nykyisellä tavalla valmiusvajeen viiveet saadaan paremmin selville. Merkitys korostuu entisestään, kun Turun alueella enää viisi vakinaista paloasemaa, jolloin valmiussiirtojen- tai varikkovalmiuksien tarve todennäköisesti lisääntyy. (PRONTO.)

Pelastuslaitoksen ohjeen mukaan rakennuspalloissa sopimuspalokunnan yksikönjohtajan tulee olla yhteydessä pelastustoiminnan johtajaan eli päivystävään palomestariin rakennusselosteen tietojen osalta. Rakennusselosteita on laadittu Varsinais-Suomessa vuonna 2014 yhteensä 222 kappaletta, joista sopimuspalokuntalainen on aloittanut täyttämisen vain seitsemän kertaa. Kaikki muut rakennusselosteet pelastusviranomaisen on täyttänyt alusta loppuun asti. Vuonna 2014 Varsinais-Suomessa oli vain 38 rakennuspaloa, jonka pelastusmuodostelmana on ollut pelastusyksikkö tai -ryhmä. Näistä vain kahdessa tapauksessa tilannepaikalla ei ole käynyt pelastusviranomaista. Rakennusselosteen täyttäminen sopimuspalokuntalaisen toimesta on siis erittäin harvinaista. (PRONTO.)

Turvallisuusviestintäselosteiden osalta ei sopimuspalokunnille ole Varsinais-Suomessa vielä annettu lupaa täyttää PRONTOon, silti ohjeistuksesta poiketen turvallisuusviestintäselosteita on täytetty jonkin verran myös sopimuspalokuntalaisten toimesta. Esimerkiksi tämän takia osa vuoden 2014 turvallisuusviestintäselosteista on jäänyt keskeneräiseksi lähinnä sen takia, että sopimuspalokuntalaiset eivät ole merkinneet selostetta valmiiksi. Selosteita on jäänyt kesken, koska sopimuspalokuntalaiset ovat varmasti oletta- neet, että pelastusviranomaiset merkitsevät nämäkin selosteet valmiiksi. Nykyään sopi- muspalokuntalaisilta on turvallisuusviestintäselosteelta valtakunnallisesti poistettu ”Valmis” -painike. Siten sopimuspalokuntalaiset eivät pysty merkitsemään turvallisuus- viestintäselostetta valmiiksi. Varsinais-Suomessa ohjeistusta asiasta ei ole ainakaan vie- lä annettu ja asian tulevaisuudesta ei ole tällä hetkellä tietoa. (PRONTO.)

Päivä Paloasemalla -tapahtumia järjestettiin Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön (SPEK) mukaan vuonna 2014 yhteensä 355, joista Varsinais-Suomessa oli yhteensä 39 (Kampanjapäällikkö Riikka Ahopelto, henkilökohtainen tiedoksianto 29.5.2015). Kun aihealueeksi on PRONTOon turvallisuusviestintäselosteelle valittu Päivä Paloasemalla, PRONTOon näitä on kirjattu koko maasta 248, joista Varsinais-Suomessa 13. Koko Suomen tapauksessa kirjaaminen on tehty näin ollen 70 prosentissa tapahtumista, kun taas Varsinais-Suomea tarkastellen kirjaaminen on tehty 33 prosentissa tapahtumista. Lisäksi kaksi Päivä Paloasemalla -tapahtumaa Varsinais-Suomessa on kirjattu väärin jonkin toisen toteutustavan tai aihealueen alle. Mikäli kuvassa 6 näkyvään toteutustapa kohtaan ei ole valittu ”1.1 Valistuskampanja”, toteutustapa -kohdan pudotusvalikossa ei ole tällöin vaihtoehtoa Päivä Paloasemalla. (PRONTO.)

Varsinais-Suomen pelastuslaitos		TURVALLISUUSVIESTINTÄSELOSTE	
Tunnistetiedot			
Pelastuslaitos:	Varsinais-Suomen pelastuslaitos	Raportointivuosi:	2014
Tapahtumakunta:	Kaarina	Numero:	514
Tilaisuuden tiedot			
Aikupäivämäärä (pp.kk.vvvv):	22.11.2014	Loppupäivämäärä (pp.kk.vvvv):	22.11.2014
Toteutuspa:	1.1 Valistuskampanja		
Osallistujamäärä:	112		
Aihealueet:			Kesto yht./ osallistuja (hh:mm)
	Aihealue		
	☐ Päivä paloasemalla		0:30
	☐		
		Kesto yht./ osallistuja (hh:mm)	0:30

Kuva 6. Esimerkki turvallisuusviestintäselosteen alkutiedoista.

SPEK:n järjestäjiltä keräämän arvioidun tiedon mukaan vuonna 2014 Varsinais-Suomessa Päivä Paloasemalla -tapahtumiin osallistui yhteensä 3985 henkilöä. PRON-
TON mukaan vuonna 2014 Varsinais-Suomessa Päivä Paloasemalla -tapahtumiin osal-
listui yhteensä 1376 henkilöä, mikä on siis vain 35 prosenttia SPEK:n saamasta määräs-
tä. (Kampanjapäällikkö Riikka Ahopelto, henkilökohtainen tiedoksianto 29.5.2015;
PRONTO.)

8 TUTKIMUSTULOKSET

Sopimuspalokuntalaisten PRONTO:n käytöstä Suomessa saatiin selville, että maamme kahdestakymmenestä kahdesta pelastuslaitoksesta tasan puolessa sopimuspalokuntalaiset käyttävät PRONTOa. Toisaalta taas yhdellätoista pelastuslaitoksella sopimuspalokuntalaiset eivät käytä PRONTOa. Sopimuspalokuntalaisten PRONTO:n käytön puolesta mainittiin useasti, että tällöin tiedon kirjaaja on ollut paikan päällä, jolloin PRONTOon syötetty tiedon uskottiin olevan tarkempaa.

PRONTO:n käyttöoikeuksia on yleisesti annettu sopimuspalokuntien pelastusryhmän johtajana (yksikönjohtajat) toimiville henkilöille. Parilla pelastuslaitoksella PRONTO:n käyttöoikeuksia on annettu vain 2 - 4 henkilölle sopimuspalokuntaa kohden. PRONTO:n käyttöoikeuksia on rajattu pelastuslaitoksilla yleisesti siten, että vain omien tietojen katselu on sallittu. Parilla pelastuslaitoksella rajaus on tehty kuntakohtaisesti.

Sopimuspalokuntien PRONTO-koulutusta on haastattelujen perusteella järjestetty vain kolmella pelastuslaitoksella kattavasti koko alueella. Yleisesti voidaan todeta, että perehdytyskoulutus on jäänyt usein yksittäisen paloaseman vastuuhenkilölle. Pelastuslaitoksilla, joissa sopimuspalokuntalaiset käyttävät PRONTOa, selosteet merkitsee usein valmiiksi asti muu kuin pelastusviranomaisen. Tämä kertoo siitä, että PRONTO:n ohjetta ei tältä osin noudateta kovinkaan täsmällisesti.

Niillä pelastuslaitoksilla, joilla sopimuspalokuntalaiset eivät käytä PRONTOa, tiedon PRONTOon tallentaja ei useinkaan ole ollut paikan päällä onnettomuuspaikalla. Tämän takia on luotu erilaisia lomakkeita helpottamaan tätä työtä. Tietojen saattamisessa aina tiedon PRONTOon tallentajalle on käytössä moninaisia järjestelyitä, joista yleisin on sähköposti. Muutamilla pelastuslaitoksilla pelastustoiminnan johtamisjärjestelmä on sellainen, että tilannepaikalla on lähes poikkeuksetta mukana myös pelastusviranomaisen. Tämän takia sopimuspalokuntalaisten ei tarvitse käyttää lainkaan PRONTOa. Parissa haastattelussa mainittiin myös, että sopimuspalokuntien paloasemilla ei useinkaan ole kunnollisia tietoliikenneyhteyksiä, joten web-pohjaisen PRONTO:n käyttöä ei voida sopimuspalokunnilta tämän takia edellyttää. Useassa haastattelussa arvioitiin sopimuspalokuntalaisten kouluttaminen PRONTO:n käyttöön melko vaikeaksi ja resursseja vaativiksi.

PRONTOon selosteiden laatua valvotaan haastattelujen perusteella kahdeksalla pelastuslaitoksella melko järjestelmällisesti. Lopuilla neljällätoista valvonta on enemmän tai vähemmän järjestelemätöntä ja satunnaista. Useassa vastauksessa kerrottiin, että pääasia on, että selosteet tulevat täytetyiksi eivätkä jää tekemättömiksi kovin pitkäksi aikaa. Vastauksista jäi sellainen kuva, että selosteiden täytön nopeuteen kiinnitetään huomiota laadun kustannuksella.

Varsinais-Suomen pelastuslaitoksella aiemmin käytössä olleella toimintatavalla ei ole saatu kaikkea oleellista tietoa kirjatuksi PRONTOon. Käytössä olleilla lomakkeilla on kysytty rajattu määrä tietoa, sopimuspalokuntalaisilla ei ole ollut tietoa, millaisia asioita ja kuinka tarkasti asioita PRONTOon kirjataan. Tämän takia kaikkea PRONTOon pyytämää oleellista tietoa ei ole osattu selvittää jo tapahtumapaikalla tai sitä tietoa ei ole osattu lomakkeelle kirjata. Varsinaisen selosteen PRONTOon täyttänyt pelastusviranomaisena ei useinkaan ollut tapahtuma-aikaan töissä tai työvuorossa, jotta hänellä olisi tarkempaa tietoa asiasta kuin lomakkeella saatu tieto. Käytännössä, jos lomakkeelle ei ole kirjattu PRONTOon pyytämiä pakollisia tietoja, nämä useimmiten ”vedettiin hihas-ta”. Tämä taas vaikutti PRONTOon tiedon luotettavuuteen ja uskottavuuteen.

Huomionarvoista on myös, että esimerkiksi resurssiluokitusta ei ole kysytty ollenkaan sähköisillä lomakkeilla. Resurssiluokituksen valinta on jäänyt varsinaisen selosteen laatijan vastuulle. Arviointi on tehty käytännössä sanallisen selityksen ja tehtävän luonteen perusteella. Resurssiluokitus on siinä mielessä tärkeä asia, että sen mukaan lasketaan pelastusyksiköiden toimintavalmiusaikoja. Jos resurssiluokituksiksi merkitään ei-kiireellinen, täydennys, kalusto tai etäjohtaminen, tällaiset tehtävät tai ajoneuvot eivät esimerkiksi vaikuta toimintavalmiusaikojen laskentaan. Sopimuspalokuntien pelastuslaitokselta saaduilla PRONTO-tulosteilta on nähty, että tietoja on kirjattu puutteellisesti.

Varsinais-Suomen sopimuspalokuntien käyttäjähaastattelujen perusteella sopimuspalokuntien käyttäjät ovat erittäin tyytyväisiä, että saavat käyttää PRONTOa. Haastattelujen perusteella uusi toimintatapa on parempi, kun välikäsiä on nyt vähemmän. Heidän mukaansa tietojen oikeellisuus on parantunut ja oikea tieto tulee nyt paremmin oikeaan kohtaan. Heidän motivaationsa on ilmeisen hyvää, koska haastatelluista yksikään ei pitänyt PRONTOon käyttöä pakollisena pahana. Toki Varsinais-Suomen sopimuspalokuntien

kuntien käyttäjissäkin on varmasti henkilöitä, jotka suhtautuvat asiaan haastateltuja kielteisemmin.

Haastatellut pitivät PRONTO:n käyttöä yllättävän helppona, kun vain oli alussa perehtynyt pelastuslaitoksen antamien ohjeiden mukaisesti PRONTO:n videoihin, ohjeisiin ja onnettomuustyyppin valintatehtävään. Kolme neljästä oli tutustunut myös PRONTO:n dynaamiseen koulutuskansioon. Pelastuslaitoksen ohjeistusta suurin osa piti riittävänä. Varsinkin alussa sopimuspalokuntien käyttäjät merkitsivät selosteen vastoin ohjetta erehdyksessä valmiiksi. PRONTOa muutettiin 5.5.2015. Kun onnettomuusselosteelle on kirjattu kaikki pakolliset tiedot, tallennettaessa ei enää kysytä ponnahdusikkunalla: ”Merkitäanko valmiiksi?” Tämä vähentää virheitä, joissa sopimuspalokunnan käyttäjä merkitsee selosteen, ohjeista poiketen, vahingossa valmiiksi. Selosteen saa edelleen valmiiksi painamalla ”Valmis”.

Suurimpana ongelmana haastatteluun osallistuneet sopimuspalokuntalaiset pitivät sitä, että pelastusviranomaisen on merkinnyt selosteen valmiiksi, ennen kuin he ovat täyttäneet omat tietonsa. Varsinkin alkuvaiheessa näin kävi useasti, koska kaikkia pelastusviranomaisia ei ollut ehditty kouluttaa ja vanhan poisoppiminen vei aikaa. Sopimuspalokuntalaiset eivät siis pysty täyttämään valmiiksi merkittyä selostetta. PRONTOa on sittemmin muutettu siten, että valmiiksi merkityille selosteille on lisätty mahdollisuus palauttaa se keskeneräiseksi. Pelastusviranomaisen pystyy nyt palauttamaan selosteen keskeneräiseksi, jos seloste on merkitty epätarkoituksenmukaisesti valmiiksi. Tämän jälkeen sopimuspalokuntalaiset pystyvät taas täyttämään omat tietonsa selosteelle.

Tällä hetkellä pelastuslaitos ei ole määritellyt, kuinka nopeasti sopimuspalokuntien tulisi täyttää omat tiedot selosteille. Käyttäjahaastattelussa tuli esille, että 2 - 3 vuorokautta on pääsääntöisesti riittävä aika. Muutoin tarvittava tieto ei ole enää muistissa. Sopimuspalokuntalaiset pitivät tärkeänä, että esimerkiksi henkilövahvuudet pystyy nyt itse täyttämään ja ajoneuvojen tilatietoajat tarvittaessa korjaamaan PRONTO:n selosteelle. Nämä ovat sopimuspalokunnille tärkeitä asioita, koska pelastuslaitos seuraa heidän palokuntasopimuksensa mukaisia asioita.

Nykyisessä Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen toimintatavassa sopimuspalokuntien PRONTO-käyttöoikeudet on hyvin tiukasti rajattu. Nykyisillä käyttöoikeuksilla kukaan

tällaiset käyttöoikeudet saanut henkilö ei ole päässyt katsomaan muiden käyttäjien täyttämiä selosteita. Tämä on koettu hankaloittavan palokunnan sisäistä kouluttamista, koska ei ole ollut mahdollista seurata oman palokunnan muiden PRONTO-käyttäjien täytön oikeellisuutta ja laatua. Lisäksi selosteen valmiiksi merkinnän jälkeen ei ole pystynyt katsomaan, täyttikö oman sopimuspalokunnan yksikönjohtaja tarvittavat tiedot selosteelle. (Varsinais-Suomen pelastuslaitos 2015.)

Toinen ongelmaksi koettu asia on ollut se, että valmiiksi merkittyä selostetta nykyisillä käyttöoikeuksilla ei ole voinut enää muokata. Sopimuspalokuntalainen on esimerkiksi täyttänyt selostetta väärin ja sitä tulisi muokata, mutta muokkaaminen ei ole enää mahdollista, kun seloste on jo valmis. Voi olla, että joku muu on merkinnyt selosteen valmiiksi, mutta omia tietoja ei ole tallennettu tai niiden oikeellisuutta ei pääse ainakaan tarkastamaan. Usein kyseessä olisi pieni muokkaustarve, kuten esimerkiksi jonkin yksikön vahvuuden korjaus.

Varsinais-Suomen pelastuslaitoksella nämä edellä mainitut ongelmat on ratkaistu 7.5.2015. Sopimuspalokunnittain yhdelle henkilölle annetaan laajemmat PRONTO:n käyttöoikeudet. Nämä laajemmat käyttöoikeudet mahdollistavat kaikkien niiden pelastustehtävien onnettomuusselosteiden katselemisen ja muokkaamisen, joissa kyseisen palokunnan yksikin yksikkö on ollut. Täydennettäessä tai korjattaessa valmiiksi merkittyä selostetta on merkittävä tallennuksen yhteydessä nousevaan ponnahdusikkunaan selosteen muokatut kohdat sekä syy. (Varsinais-Suomen pelastuslaitos 2015.)

Haastatteluun osallistuneet Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen pelastusviranomaiset näkevät sopimuspalokuntien PRONTO:n käytön positiivisena. Heidän mielestään on parempi, että paikalla ollut henkilö syöttää mahdollisimman paljon tietoa selosteelle. Haastatelluilla ei ollut kuin muutamia tapauksia, joissa sopimuspalokuntalaisten täyttämässä tiedoissa on ollut lisättävää tai korjattavaa. Yleensä puutteelliset tai korjattavat kohdat on pyydetty korjaamaan lähettämällä sähköpostia palokunnalle. Palomestareiden ja paloiesimiesten koulutus sopimuspalokuntalaisten PRONTO:n käytöstä jäi aluksi ehkä liian vähälle huomiolle. Tämän takia PRONTO:n selosteita oli tallennettu valmiiksi ennen kuin sopimuspalokuntalaiset olivat täyttäneet omat tietonsa. Sopimuspalokuntalaiset käyttivät PRONTOa muutaman kuukauden ennen kuin pelastusviranomaiset saatiin koulutettua syksyllä 2014. Vanhoista toimintatavoista poisoppiminen on tunnetusti vai-

keaa, joten varsinkin alussa pelastusviranomaisilla oli haasteita tottua uuteen toimintatapaan. Tilanne on parantunut kuitenkin vuoden aikana huomattavasti. Pelastusviranomaiset ovat saattaneet merkitä selosteita valmiiksi, vaikka sopimuspalokunnat eivät olisi ehtineet täyttää omia tietojaan. Tällöin tarvittava tieto on ollut jo pelastusviranomaisella. Hyvänä aikarajana sopimuspalokuntien selosteiden täytölle pidettiin yhtä pelastuslaitoksen työvuorokiertoa eli noin neljää vuorokautta. Vanhan toimintatavan mukaisia lomakkeita ei ole enää tullut, joten sen perusteella uusi toimitapa on onnistunut ja otettu hyvin vastaan.

Tietojen hyödyntäjistä haastateltiin palopäällikkö Markus Rautiota, jonka mukaan yksiköiden vahvuudet, resurssiluokat, toimintavalmiusajat sekä toimenpiteet ovat nykyään totuudenmukaisempia, koska tieto tulee nyt suoraan tekijältä. Tällä hetkellä sopimuspalokuntalaisten täyttämät selosteet ovat laadullisesti vertailukelpoisia viranomaisten täyttämiin. Usein sopimuspalokuntalaisten täyttämiin selosteisiin on kirjattu huomattavasti enemmän asiaa, kuin pelastusviranomaisen itse olisi kirjannut. Selosteille, kun ei koskaan tule liikaa kirjoitettua. Erityisesti onnettomuusselosteen ”kuvaus onnettomuustilanteen kehittymisestä” –kohtaan kirjataan enemmän asioita kuin aiemmin. Alkuvaikeuksien jälkeen pelastusviranomaisen ja sopimuspalokuntien PRONTO-käyttäjien yhteistyö toimii nyt suunnitellusti. Selosteiden laatu ja luotettavuus ovat ottaneet suuren askeleen eteenpäin, kun sopimuspalokuntalaiset ovat alkaneet täyttää selosteita. Toki myös pelastusviranomaisille pidettiin vuoden 2014 syksyllä vastaavanlainen koulutuspaketti, josta on ollut myös hyötyä. Selosteiden täyttäminen ei laahaa enää juuri perässä. Tämä osoittaa sen, että sopimuspalokuntalaisilla on intoa ja motivaatiota täyttää selosteita. (Palopäällikkö Markus Rautio, haastattelu 30.12.2014 ja henkilökohtainen tiedoksianto 23.9.2015).

Turvallisuusviestinnän osalta opinnäytetyössä saatiin selville parannettavia asioita. PRONTO:n tietojen perusteella voidaan todeta, että osa turvallisuusviestintäselosteista täytetään väärin. Ainakin Päivä Paloasemalla -tapahtumista huomattava osa turvallisuusviestintätapahtumista jää kirjaamatta PRONTOon. Sopimuspalokuntalaiset tuleekin ottaa mukaan turvallisuusviestintäselosteiden laatimiseen yhtenäisesti, jotta turvallisuusviestinnän tapahtumat tulisi kirjatuksi paremmin PRONTOon. (PRONTO.)

9 KEHITYSTARPEET JA -EHDOTUKSET

Nykyisellään ei ole olemassa tarkkaa tulkintaa pelastuslaista, mikä osa PRONTOsta on pelastuslain mukaista toimenpiderekisteriä ja mikä ei. PRONTO:n ohjeisiin tulisi liittää listaus tiedoista, jotka ovat toimenpiderekisteriä. Toimenpiderekisteriä voisi PRONTOssa olla esimerkiksi

- hälytysseleste, myös keskeneräinen
- onnettomuusseleste muista kuin ensivastetehtävistä, jos se on merkitty valmiiksi
- tehtäväseleste muista kuin ensivastetehtävistä, jos se on merkitty valmiiksi
- rakennusseleste, jos se on merkitty valmiiksi
- palontutkintaseleste, jos se on merkitty valmiiksi
- turvallisuusviestintäseleste, jos se on merkitty valmiiksi
- tähystysseleste, jos se on merkitty valmiiksi.

Muu osa PRONTOssa voisi olla

- onnettomuusseleste ja tehtäväseleste ensivastetehtävistä
- onnettomuusseleste, jota ei ole merkitty valmiiksi
- tehtäväseleste, jota ei ole merkitty valmiiksi
- rakennusseleste, jota ei ole merkitty valmiiksi
- palontutkintaseleste, jota ei ole merkitty valmiiksi
- turvallisuusviestintäseleste, jota ei ole merkitty valmiiksi
- tähystysseleste, jota ei ole merkitty valmiiksi
- alueen tiedot
- koodistot
- tilastot
- valmiussiirto-/ varikkovalmiusselesteet
- sairaankuljetusselesteet (kuuluvat terveystoimeen).

Nykyinen malli, jossa sopimuspalokuntalaiset käyttävät myös PRONTOa, on käytännössä hyvä, mutta nykyistä pelastuslakia tiukasti tulkittaessa tämä ei ole mahdollista. Lainsäädännön ja nykyisen toimintamallin ristiriitaisuudet tulee ratkaista. Tämä edellyttää PRONTO:n ja lainsäädännön kehittämistä nykyisen toimintatavan sallivaksi. Haasteellisinta tällä hetkellä on pelastuslain 91 §:n 4 momentti, jonka mukaan tietoja toi-

menpiderekisteriin saavat tallentaa ja käsitellä ainoastaan pelastusviranomaiset. Tämä raja ei valitettavasti tue sopimuspalokuntalaisten PRONTO:n käyttöä. Pelastuslakia ollaan parhaillaan uudistamassa, mutta tietoa muutosten sisällöstä ei ole. Kun yhteiskunta kehittyy, lainkin pitää kehittyä.

Pelastuslain 91 § ei siis nykyisin mahdollista rekisterin tarkoituksenmukaista käyttöä. Muiden kuin pelastusviranomaisten hallussa olevaa tietoa ei saa kirjattua tarkoituksenmukaisesti PRONTOon. Lisäksi pelastustoimen toimintaa suunnittelevilla henkilöillä ei ole pelastuslain mukaan mahdollisuutta hyödyntää PRONTOa, jos he eivät ole pelastusviranomaisia. Nämä ongelmat koskevat erityisesti sopimuspalokuntalaisia ja pelastuslaitoksen työntekijöitä, jotka eivät ole pelastusviranomaisia.

Pelastuslakia tulisikin muuttaa siten, että pelastustoimintaan osallistuneille ja pelastustoimen toimintaa suunnitteleville henkilöille annetaan oikeus tallentaa hallussaan olevia ja käsitellä ja työtehtävissään tarvitsemiansa tietoja riippumatta siitä, ovatko he pelastusviranomaisia vai eivät. Tämä vastaisi nykyistä käytäntöä, jossa pelastustoimen tehtävissä työskentelevät henkilöt voivat käyttää PRONTOa työtehtäviinsä. Erityisesti tämä koskee pelastustehtävän hoitamisessa mukana olleita sopimuspalokuntalaisia, valvomo-työntekijöitä, turvallisuusviestinnästä vastaavia pelastuslaitoksen työntekijöitä sekä las-
kutuksesta vastaavia henkilöitä. Suunnittelija Johannes Ketolan mukaan on tullut esille, että jos käyttöoikeuksia lähdetään rajaamaan liian tiukasti, pelastuslaitoksilla helposti ”kierretään” ohjeistusta antamalla henkilöille suuremmat käyttöoikeudet, kuin olisi sallittua. Tämä ei tietenkään ole perusteltua eikä käyttöoikeusrajoituksen tarkoituksena.

Toimenpiderekisteriin tietoja kirjatessa ei missään tapauksessa käytetä julkista valtaa eikä siinä muodosteta päätöstä tai muuta sellaista asiaa, joka vaikuttaa muiden henkilöiden asemaan. Toimenpiderekisterin rajaaminen vain pelastusviranomaisen käsiteltäväksi perustuu siihen, että se sisältää henkilö- ja muita salassa pidettäviä tietoja. Toisaalta pelastuslaki on ottanut huomioon sen, että pelastustehtäviä suorittaessaan muutkin kuin pelastusviranomaiset saavat tietoonsa ja käsittelevät arkaluontoisia tietoja ja muita salassa pidettäväksi määriteltyjä tietoja. Tietojen kirjaaminen toimenpiderekisteriin ja toimenpiderekisterissä olevien tietojen käsittely on myös pelastuslain 86 §:n alaista, vaitiolovelvollisuuden alaista, toimintaa.

Pelastustoiminnasta kirjataan tiedot hyvin tarkasti esimerkiksi tehdystä pelastustoiminnasta, toimintaan osallistuneista resursseista ja toiminnan tuloksellisuudesta. Koska rekisteriin tarvittavan tiedon tarkkuus on suuri, osa PRONTOon tiedoista tulee pakostakin pelastustoimintaan osallistuneilta pelastusryhmän ja pelastusjoukkueen johtajilta. Näistä henkilöistä osa on usein sopimuspalokuntalaisia. Näillä henkilöillä tulee olla mahdollisuus välittää tiedot johtamiensa pelastusmuodostelmien vahvuudesta, toiminnasta ja tuloksellisuudesta syöttämällä tiedot suoraan PRONTOon pelastustoiminnan johtajana toimivan pelastusviranomaisen tarkistettavaksi ja hyväksyttäväksi. Näin rekisteriin tallennettavat tiedot ovat mahdollisimman totuuden mukaisia eikä tietoja tarvitse välittää muilla epävarmemmilla, tietoturvattomimmilla, ja epätasemmilla tavoilla.

Harvaan asutussa Suomessa merkittävä osa pelastustehtävistä hoidetaan siten, että pelastustoimintaa johtava viranomainen ei käy lainkaan fyysisesti tapahtumapaikalla, vaan tilanne johdetaan radioyhteyden välityksellä. Näissä tapauksissa suuri osa PRONTOon tallennettavista keskeistä tiedoista on tapahtumapaikalla olleen tilannepaikan johtajan tiedossa, pelastustoimintaa johtanut viranomainen ei pysty niitä PRONTOon itsenäisesti kirjaamaan. Tilannepaikan johtajana toimii monesti myös sopimuspalokuntalaisia. Jotta tiedot saadaan kirjattua, tilannepaikan johtaja tulee saada välittää tiedot pelastustoiminnan johtajalle syöttämällä tiedot suoraan PRONTOon pelastustoiminnan johtajana toimivan pelastusviranomaisen tarkistettavaksi ja hyväksyttäväksi.

Tietojärjestelmässä olevat mahdollisuudet rajata tietojen tallentamista ovat puutteelliset. Pelastustoimintaa johtaa käytännössä aina pelastusviranomainen, joten pelastustoiminnan johtajan vastuu tietojen kirjaamisesta tulisi selkeyttää. PRONTOssa tulisikin teknisesti estää muiden kuin pelastusviranomaisten tekemä tietojen tallentaminen toimenpiderrekisteriin poistamalla mahdollisuus merkitä seloste valmiiksi. Ensivastetehtävissä tietojen kirjaamismahdollisuus voitaisiin säilyttää myös muilla kuin pelastusviranomaisilla. Myös PRONTOon käyttäjähallinnoinnin termi muille kuin pelastusviranomaisille on harhaanjohtava ”Vain omat selosteet”. Termistöä tulisi muuttaa siten, että siitä käy yksiselitteisesti ilmi, onko käyttäjä pelastusviranomainen.

PRONTOssa olevien salassa pidettävien tietojen näkymisen estäminen asiattomille on osin mahdotonta. Muutosehdotuksena voitaisiin lisätä käyttäjähallintoihin vaihtoehto ”henkilötietoja sisältäviä tietokenttiä ei näytetä”. Jos tämä vaihtoehto on valittuna, häly-

tys-, onnettomuus- ja palontutkintaselosteiden henkilötietoja sisältäviä tietokenttiä ei näytetä, koska tietosisältö on silloin peitetty. Henkilöillä, joilla on ylläpito-oikeudet eli pelastusviranomaisilla, ovat tyhjät kentät näkyvissä, joten he voivat tietoja kirjata. Henkilötietoja sisältävät tietokenttiä ovat ainakin hälytysselesteella

- ilmoittajan nimi
- ilmoittajan puhelin
- ilmoittajan osoite
- kohteen osoite ja sijainti: talon tai huoneiston numero
- ilmoituksen sisältö
- lisätiedot

onnettomuusselesteella

- kohteen osoite: talon tai huoneiston numero
- kohteen hallinta / ajoneuvon rekisteritunnus
- jälkivartiointi (kenelle luovutettu, milloin, muut tiedot)
- laskutustiedot

ja palontutkintaselesteella

- tapahtumaympäristön kuvaus, kohteen omistus ja hallintasuhteet
- tulipalon seurauksena 30 päivän kuluessa kuolleet: promillemäärä
- tulipalossa vakavasti loukkaantuneet: promillemäärä
- viranomaistutkinta: todettu tulipalon syttymissyy.

Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen toimintatavasta on tullut myös esille kehitettäviä asioita. Vaikka selesteiden laatu on palopäällikkö Markus Raution mukaan parantunut huomattavasti, niin pelastusviranomaisten selesteiden valmiiksi merkitsemisen yhteydessä tekemään selesteiden tarkastukseen tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota. Pelastuslaitoksen PRONTO-valvontaryhmälle tulee edelleen liian paljon virheellisesti täytettyjä selesteita sekä pelastusviranomaisten että sopimuspalokuntalaisten tekeminä.

Pelastuslaitoksen näkökulmasta olisi myös hyvä, jos PRONTOon voisi tehdä uuden valmiussiiro- tai varikkovalmiusseloste, kuten tehtäväselesteen pystyy tekemään. Tällä hetkellä uuden valmiussiiro- tai varikkovalmiusseloste pystyy tekemään vain hätäkeskus.

Sopimuspalokuntien yksikönjohtajakurssin sisältöön ei ole aiemmin kuulunut lainkaan PRONTOa. Kurssin sisältöön tulee lisätä PRONTO-koulutusta, jotta kurssi vastaa nykyajan vaatimuksia. Valveutuneet kurssinjohtajat ovat onneksi ymmärtäneet ottaa PRONTO:n osaksi kurssin sisältöä. Sopimuspalokuntien PRONTO-käyttäjille tulisikin laatia oma valtakunnallinen koulutuspaketti, jonka lisänä voisi olla PRONTO:n etäkoulutustilaisuuksia Pelastusopiston järjestämänä.

PRONTO:n selosteiden laadun ja oikeellisuuden valvontaa tulee ehdottomasti nykyistä paremmaksi. PRONTOon tulisi Pelastusopiston avulla luoda sopivia ”ajoja”, joilla virheellisesti kirjattuja tietoja pystytään paremmin havaitsemaan. Aiemman tutkimuksen mukaan PRONTO:n onnettomuustyyppi 1 osattiin vuoden 2010 tutkimusjakson aikana valita oikein vain 88,3 prosentissa tapauksista (Majuri 2010, 35). Tavoitteena tulisi olla 100 prosenttia.

10 POHDINTA

Minulla on ollut luontainen kiinnostus erilaisiin tilastoihin. Opintojeni aikana kiinnostus PRONTOa ja tilastointia ja tiedon hyödynnettävyyttä kohtaan kasvoi entisestään. Opin-tojeni ja työni kautta olin saanut selville, että PRONTOon syötettävässä tiedossa on paljon ongelmia. Tämän takia väärrien, puutteellisten ja korjaamattomien tietojen pää-tyminen tai jääminen PRONTOon oli askarruttanut mieltäni. Työn aiheen keksin syksyn 2014 aikana ja onnekseni vastaavasta aiheesta ei työtä ollut vielä tehty. Uskon, että ”ruohonjuuritason” tunteminen on osaltaan antanut aiheeseen positiivista näkökulmaa.

Opinnäytetyöprosessin aloitin marraskuun lopussa 2014. Tuolloin ehdotin työn aihetta suunnittelija Johannes Ketolalla, jota pyysin ohjaajaksi. Hänellä on järjestelmän vastuu-henkilönä kattava näkemys PRONTOsta. Opintojeni aikana hänen innostunut ja ammat-timainen vihkiytymisensä PRONTOon tuli kaikille selväksi. Sopimus opinnäytetyön aiheesta ja ohjauksesta sovittiin joulun alla 2014. Tätä ennen olin saanut Varsinais-Suomen pelastuslaitokselta suostumuksen aiheen käsittelyyn Varsinais-Suomen näkö-kulmasta. Tätä ennen olin jo alkanut keräämään PRONTOon liittyvää lähdemateriaalia pelastuslaitokselta, omista tiedostoistani sekä tietysti PRONTOsta.

Lainsäädännön tulkinnasta tuli lopulta yllättävän haastavaa, ja apua tarvittiin aina sisä-ministeriöstä asti. Puhelinhaastattelut veivät yllättävän paljon aikaa, ja lomat, työvuoro-kierrot ja palaverit vaikeuttivat ihmisten tavoittamista ennakoarvailua enemmän. So-pimuspalokuntalaiset tavoitettiin onneksi melko helposti. Haastattelujen tulosten tulkin-ta oli myös aikaa vievää. Varsinais-Suomen pelastuslaitoksella käytössä oleva toiminta-tapa oli onneksi itselle tuttu, mikä helpotti työtä ja taustojen selvittämistä.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää sopimuspalokuntalaisten PRONTOon käyttö Suomessa sekä tuoda esille sopimuspalokuntalaisten PRONTOon käytön aiheut-tamia etuja ja haasteita ja esittää PRONTOon kehitysehdotuksia. Halusin tuoda esille toimintatapoja, joilla pelastustoimen toimenpiderekisteriin syötettävän tiedon laatua voidaan parantaa. Lisäksi tarvittavan lainsäädännön läpikäynti toimenpiderekisterin osalta oli järkevää.

Aloitin tammikuussa 2015 työn kirjoittamisen jo ennalta tutuista Varsinais-Suomen pelastuslaitoksella käytössä olleista ja olevista toimintatavoista. Tutkimussuunnitelman esittelin Pelastusopistolla tammikuun lopussa 2015. Tämän seminaarin sekä Pelastuslaitoksen edustajan palopäällikkö Markus Raution ja ohjaajan kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen päädyttiin käsittelemään aihetta paremman hyödynnettävyyden takia koko Suomen mittakaavassa. Varsinais-Suomen aluetta päädyttiin käsittelemään muita yksityiskohtaisemmin.

Varsinais-Suomen pelastuslaitoksella käytössä oleva malli ei ole varmasti ainoa oikea, ja se tulee varmasti jatkossakin elämään, kuten on jo reilun vuoden aikana muutamaan kertaan käynyt. Prosessin alkuun panostettiin kunnolla eli tehtiin mittava koulutuspaketti ja järjestettiin kattava koulutuskierrös pelastuslaitoksen alueella. Tämä työ on kantanut hedelmää.

Tämä opinnäytetyö antoi useita jatkokehitystarpeita sopimuspalokuntalaisiin ja/tai PRONTOon liittyen. Mahdollisia aiheita voisivat olla esimerkiksi

- PRONTO luotettavuuden kehittyminen sopimuspalokuntalaisten PRONTO:n käytön ansiosta
- toimenpiderekisterin lainsäädännön, PRONTO:n ohjeistuksen ja toimintatapojen yhteensovittaminen sopimuspalokuntalaisten PRONTO:n käytön näkökulmasta
- sopimuspalokuntalaisten PRONTO-koulutus
- sopimuspalokuntalaisten motivaatio PRONTO:n käyttöön
- PRONTO:n täytön laadunvalvonta pelastuslaitoksilla
- pelastuslaitoksilla käytössä olevat sovellutukset tiedon viemiseksi PRONTOon sopimuspalokuntien tehtävien osalta.

Aiheet ovat sellaisia, joista päällystön tai alipäällystön koulutusohjelman opiskelija voisi laatia oman opinnäytetyönsä.

Henkilökohtaisesti olen mielestäni onnistunut opinnäytetyössäni hyvin. Tämän ansiosta sopimuspalokuntalaisten PRONTO:n käytön tilanne Suomessa on pääpiirteittäin selvitetty. Lainsäädännön problematiikkaa toimenpiderekisterin ja PRONTO:n välillä on tuotu vahvasti esille. Sopimuspalokuntalaisten PRONTO:n käytön aiheuttamia etuja ja haastei-

ta on tuotu esille nimenomaan Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen alueen näkökulmasta. Myös PRONTOon ja sen mahdollisiin seuraajiin on esitetty muutamia tarpeellisia kehitysehdotuksia. Toivottavasti opinnäytetyössä saaduilla tuloksilla tulee olemaan jatkossa merkitystä valtakunnallisesti.

LÄHTEET

Haiko, M. 2014. *Selvitys alueellisen pelastustoimen synnystä*. Kanta-Hämeen pelastuslaitos. Hämeenlinna.

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pelastuslaiksi ja laiksi meripelastuslain 23 §:n muuttamisesta 257/2010. www-dokumentti.

<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2010/20100257.pdf>. 28.4.2015.

Henkilötietolaki 523/1999.

Hirsjärvi, S. ja Hurme, H. 2001. *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Yliopistopaino. Helsinki.

Kaukonen, E. 2005. *Pelastustoiminnan johtaminen*. Pelastusopiston julkaisu. Kuopio.

Kokki, E. ja Tillander, K. 2006. *Pelastustoimen alueiden ja tutkimuksen näkökulmia PRONTO:n kehittämiseen*. Pelastusopiston julkaisu. Kuopio.

Kymenlaakson pelastuslaitos. 2013. *Pelastustoimen palvelutasopäätös 2014 - 2017*.

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999.

Majuri, M. 2010. Pelastustoimen *toimenpiderekisterin luotettavuus*. Opinnäytetyö. Pelastusopisto. Kuopio.

Otos ja otantamenetelmät. 2015. www-dokumentti.

<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/otos/otantamenetelmat.html> 27.7.2015.

Palokuntalainen. *Pelastustoiminnan johtaminen oikeudellisena kysymyksenä*. Hautamäki V-P. 15.11.2012.

Pelastuslaki 379/2011.

Pelastusopisto. *PRONTO pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilastojärjestelmä.* www-dokumentti.

http://www.pelastusopisto.fi/download/35548_PRONTO_n_esittely_2012.pdf?cb10f7c3b139d288. 27.4.2015.

Pelastusopisto. *PRONTO_n koulutus.* www-dokumentti.

http://www.pelastusopisto.fi/fi/tutkimus-_ja_tietopalvelut/tutkimus-_ja_kehittamispalvelut/tilastot_pronto/koulutus. 27.4.2015.

Pelastusopisto. *Onnettomuustyyppin valinta.* www-dokumentti.

http://www.pelastusopisto.fi/download/48214_C_Onnettomuustyyppin_valinta.pdf?474dbac6b139d288. 27.4.2015.

Pelastusopisto. *VARANTO.* www-dokumentti.

http://www.pelastusopisto.fi/fi/tutkimus-_ja_tietopalvelut/tutkimus-_ja_kehittamispalvelut/projekti-_ja_hanketoiminta/hankkeet/varanto. 28.7.2015

PRONTO. www-dokumentti. <https://prontonet.fi/>. 27.4.2015.

PRONTO. *Tietojen luovutus.* 15.3.2012.

Rahikainen, J. 1998. *Palotilastojen analysointi toiminnallisten palosäädösten pohjaksi.* Valtion teknillinen tutkimuskeskus. Espoo.

Sisäasiainministeriö 2012. *Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje.* Sisäasiainministeriön julkaisu. Helsinki.

Suomen Sopimuspalokuntien Liitto. *Joitakin pelastustoimeen liittyviä käsitteitä.* www-dokumentti. <http://www.sspl.fi/?id=221>. 27.4.2015.

Suomen Sopimuspalokuntien Liitto. *Tietoa ja tunnuslukuja pelastustoimesta.* www-dokumentti. <http://www.sspl.fi/?id=222>. 27.4.2015.

Tutkimusasetelma. www-dokumentti.

<http://www2.amk.fi/mater/tutkimusmenetelmat/kvantitat/kuvailu/> 27.7.2015.

Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 407/2011.

Varsinais-Suomen pelastuslaitos. 2005. *Täyttöohje yksikönjohtajan PRONTO -lomakkeelle.*

Varsinais-Suomen pelastuslaitos. 2005. *Yksikönjohtajan PRONTO-lomake.*

Varsinais-Suomen pelastuslaitos. 2010. *Yksikönjohtajan PRONTO-lomake.*

Varsinais-Suomen pelastuslaitos. 2012 . *Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmä.* Diaesitys.

Varsinais-Suomen pelastuslaitos. 2012. *Sopimuspalokuntien päällystöpöpalaverin muistio.*

Varsinais-Suomen pelastuslaitos. 2012. *Yksikönjohtajan PRONTO-lomake.*

Varsinais-Suomen pelastuslaitos. 2014. *Palontutkintaohje pelastustoimintatehtävissä toimivalle henkilöstölle.*

Varsinais-Suomen pelastuslaitos. 2014. *Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen uuden PRONTO:n käyttäjän koulutus.* Diaesitys.

Varsinais-Suomen pelastuslaitos. 2015. *PRONTO:n käyttöoikeudet.* Tiedote.

LIITTEET

Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen uuden PRONTOn käyttäjän koulutus

Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen uusi PRONTOn käyttäjä käy Pelastusopiston tekemän uuden käyttäjän kurssimateriaalin läpi itsenäisesti.

Materiaalia pääsee hyödyntämään jokainen PRONTOn tunnukset omaava henkilö.

Materiaali löytyy PRONTOn päävalikosta: Ohjeet

Päävalikko
+ Tiedot
+ Tilastot
+ Hallinta
+ Ohjeet
+ Viestit
+ Yhteystiedot
+ Muutoshistoria

På svenska
 Omat käyttäjätiedot
 Dynaaminen koulutuskansio
 Alkusuivulle
 Sulje PRONTO

1

1. Paina hiirellä Ohjeet edessä olevaa + merkkiä

2. Paina hiirellä Koulutusaineistot edessä olevaa + merkkiä

3. Katso ensin 65 min kestävä videotallenne, kurssi nro 3

4. Tee seuraavaksi onnettomuustyyppin valintatehtävä

5. Tarkista edellinen tehtävä mallivastausten avulla

6. Katso 66 min kestävä videotallenne, kurssi nro. 5

Videotallenteen huomiot!

Varsinais-Suomen Pelastuslaitos

Kirjautu sisään

Tutkimus (32 videota)

Tutkimus > PRONTO > PRONTO uuden käyttäjän kurssi 3-20130125 0804-1

PRONTO uuden käyttäjän kurssi 3-20130125 0804-1

2. Paina hiirellä

1. Paina hiirellä ja valitse suurin tarkkuus eli 1080!

00:00 480p

3 **PRONTO uuden käyttäjän kurssi 3-20130125 0804-1** Katsontoja

28.2.2014

Videotallenteissa käytettävän materiaalin diat

pronto prontonet.fi versio 3.7

Päävalikko

- + Tiedot
- + Tilastot
- + Hallinta
- Ohjeet
- Yleistä
- Tiedot
- Tilastot
- Hallinta
- Tietokanta
- Muut ohjeet
- Koulutusaineistot
  - Täydennyskoulutus 2013
    - Onnettomuustyyppien valinta
  - Uuden käyttäjän kurssi
    - Uuden käyttäjän kurssi 3 (Diat)
    - Uuden käyttäjän kurssi 3 (65 min)
    - Onnettomuustyyppien valintatehtävä
    - Onnettomuustyyppien valintatehtävä MALLIVASTAUKSET
    - Uuden käyttäjän kurssi 5 (Diat)
    - Uuden käyttäjän kurssi 5 (66 min)
    - Oppimistehtävä
    - Toteuttamissuunnitelma (TOTS)

PRONTO

Uuden käyttäjän kurssi 3

pronto 1 25.1.2013

Yksikön lisääminen tai korjaaminen PRONTO:oon

Valitse pelastuslaitos ja ajoneuvo

Pelastuslaitos:	Ajoneuvo:
Helsinki	Kaarina
Itä-Uusimaa	Kaarinan paloasema
Jokilaaksot	RVSKV11 [KV11]
Kainuu	RVSK11 [K11]
Kanta-Häme	RVS17 [K17]
Keski-Pohjanmaa	EVS1221 [K191]
Keski-Suomi	K192
Keski-Uusimaa	EVS1218 [T196]
Kymenlaakso	Rantakulman VPK
Lappi	RVSK21 [K21]
Länsi-Uusimaa	K22
Oulu-Koillismaa	RVSK24 [K24]
Pirkanmaa	RVSK27 [K27]
Pohjanmaa	Kuusiston VPK
Pohjois-Karjala	RVSK3M [K3M1]
Pohjois-Savo	RVSK31 [K31]
Päijät-Häme	RVSK37 [K37]
Satakunta	Piikkiön VPK
Varsinais-Suomi	RVSPKV11 [PKV11]
Puolustusvoimat	RVSPK11 [PK11]
Ruotsi	RVSPK13 [PK13]
Norja	RVSPK171 [PK171]
Venäjä	RVSPK172 [PK172]
Viro	Karainen

OK Peruta

Varsinais-Suomen
Pelastuslaitos

Tarkkana yksikön kanssa, ettei valitse epähuomiossa venettä!

Tarkkana yksikön kanssa, ettei valitse epähuomiossa venettä!

7

28.2.2014

Yksikön lisääminen tai korjaaminen PRONTO:oon

Varsinais-Suomen
Pelastuslaitos

Tarkista kaikki ajat ja korjaa ne tarvittaessa oikeiksi!

Tarkkana resurssiluokituksen kanssa! Kiireellinen vain, jos koko matka on ajettu hälytysajona eikä kyseessä ole täydennys.

Käytetyt ajoneuvot

Viranomainen Resurssiluokitus	Vanha ja uusi tunnus	Asema	Hälytetty	Kohde-alue	Vapaa/Peruttu	Paluu/asema-paikalla	Henkilövahvuus	Ajo-km
P	A	M	Yht.					
Pelastustoimi (R)								
Varsinais-Suomen pelastuslaitos								
○ Pelastustoimi (S11			25.1.2014	26.1.2014	25.1.2014	25.1.2014	25.1.2014	
○ Kiireellinen RVSS11	Salon paloasen		18:10:36	18:11:54	18:17:04	18:57:33	19:05:32	0 1 3 4
Lisätiedot:								
○ Pelastustoimi (								
○ Ei kiireellinen	on toimintavalmiusaika		6:28		Vahvuus yhteensä:			0 1 3 4 0
○ Kiireellinen	muodostelma:		Pelastusryhmä		Pelastustoiminnan vahvuus yhteensä:			0 1 3 4 0

Lisää rivi || Poista rivi
Näytä lisätiedot || Piilota lisätiedot
Hae ajoneuvo/asemapaikka || Hae ajoneuvoja hälytysselesteelta
Viesti asemapaikan yhteyshenkilölle || Ohje

8

28.2.2014

Yksikön valmiussiirto- / varikkovalmius

Tarkista tai korjaa aika oikeaksi!

Tarkista kaikki ajat tai korjaa oikeiksi!

Valitse valmiusasema, jonne yksikkö siirtyi

Lyhyt selostus miksi tehty

Varsinais-Suomen Pelastuslaitos

1. Lähetä tilatiedot "MATKALLA" ja "VAPAA" heti, kun olet saanut hälytyksen "ASEMALLA", kun olet "kotona"

2. Täytä valmiussiirto- / varikkovalmiusseloste

Seloste löytyy Tiedot valikosta

Päävalikko

- Tiedot
- Onnettomuustiedot
  - ☑ Pelastustehtävät
  - ☑ Pelastustehtävät kartalla
  - ☑ Palontutkintaselosteet
  - ☑ Tekemättömät selosteet
- Muut selosteet
  - ☑ Tehtäväselosteet
    - Uusi tehtäväseloste vuodelle 2014
    - Uusi tehtäväseloste vuodelle 2013
  - ☑ Valmiussiirto- / varikkovalmiusselosteet
  - ☑ Turvallisuusviestintäselosteet
    - Uusi turvallisuusviestintäseloste

28.2.2014

Kun olet katsonut molemmat videotallenteet sekä tehnyt onnettomuustyyppin valintatehtävän ja tarkistanut sen, voit aloittaa PRONTOn selosteiden täytön.

HUOM! Sopimuspalokuntalainen EI VOI merkitä selostetta valmiiksi, vaan sen tekee selosteen tarkastuksen jälkeen pelastusviranomainen!

TÄYTTÖOHJE YKSIKÖNJOHTAJAN PRONTO -LOMAKKEELLE 2005

VARSINAIS-SUOMEN PELASTUSLAITOS

TÄYTTÖOHJE
YKSIKÖNJOHTAJAN PRONTO -LOMAKKEELLE

Toimintaa johtanut	Nimi	Esko Esimies
Yksikönjohtaja	Palokunta	Omarkylän VPK
Hälytystiedot (Häken antama)	Paivämäärä:	7.11.2005
	Kellonaika:	12:00 (aika jolloin hälytys saatu, esim. gsm)
	Annettu tehtävä:	Kiireellisyysluokka ja koodi + sanallinen selvitys Esim. B202 – Liikenneonnettomuus, pieni
Kohteen tiedot	Osoite/sijainti:	Tiennimi ja osoitenumero, jos mahdollista tai teiden risteys (tai muu tunniste Prontoa varten ei pelkästään tiennimeä esim. E18 moottoritie). Esim. Vistantie 26 taikka Kravinkuja x Paimiontie
	Omistaja/haltija:	Henkilön tai yhtiön nimi
	Yhteystiedot (puh.):	Käynnöskänumero tai vast., yhtiöiden osalta yhteyshenkilön nimi ja puhelinnumero. Mikäli osoite muu kuin onnettomuus kohteen, niin kirjoita tällöin osoite tiedot kohtaan "Muuta".
Selvitys palokunnan toiminnasta sekä tuloksellisuudesta	Yleiskuva tilanteesta:	Kirjoita onnettomuuteen johtaneet syyt, mikäli tiedossa. <u>Maastopalo/tulipalo:</u> Seuraavat tiedot tarvitaan <ul style="list-style-type: none"> Maastotyyppi palanut alue m² palokunnan saapuessa palanut alue m² tilanteen lopussa <u>Rakennuspalo:</u> Palonkehittymisvaihe palokunnan saapuessa <ul style="list-style-type: none"> syttymisvaihe palamisvaihe jäähtymisvaihe nokipalo palo sammutettu/sammutun ennen palokunnan saapumista Palon syttymiskohta <ul style="list-style-type: none"> irtaimisto rakennuksen sisällä irtaimisto rakennuksen välittömässä läheisyydessä rakennuksen ulkopuoliset rakenteet ei tietoa syttymissyystä muu Syttymistila (yksilöi) esim. sauna Tarkempi sanallinen kuvaus syttymiskohdasta. Palon laajuus palokunnan saapuessa. Vahinkojen laajuus tilanteen lopussa. Savukaasujen leviäminen palokunnan saapuessa. Savukaasujen leviäminen palon ollessa laajimmillaan. Syy savukaasujen leviämiseen osastosta toiseen. <u>Arvio palon syystä:</u> <ul style="list-style-type: none"> aiheuttaja syttymissy aiheuttajan sukupuoli (mies/nainen/tuntematon) ikä (arvio) jne arvio tulipalon tahallisuudesta (tahallinen, tuottamuksellinen [huolimattomuus/varomattomuus]) vahinko/tahaton ei tietoa tahallisuudesta Tarkempi sanallinen kuvaus onnettomuustilanteen kehittymisestä.
	Palokunnan tehtävät:	
	Pelastetut arvot (€):	€
	Vaarassa olleet:	Vaarassa olleet / kävelevät potilaat / kuljetetut potilaat henkeä
	Pelastetut henkilöt:	henkeä
Osallistuneet yksiköt	Yksikkötunnus:	A 11, A 12, A 13, A 15, A17, A-asema
	Vahvuus:	1+3, 1+3, 0+2, 1+3, 0+5, 0+5
	Kokonaisvahvuus:	24
Muuta		
Yksikönjohtajan allekirjoitus	Paikka ja aika	
	Allekirjoitus	

VARSINAIS-SUOMEN PELASTUSLAITOKSEN YKSIKÖNJOHTAJAN PRONTO -
LOMAKE 2010

Toimintaa johtanut yksikönjohtaja	Nimi			
	Palokunta		Lomake n:o	
Hälytystiedot	Päivämäärä			
	Kellonaika (hhmm)			
	Tehtävä			
Kohteen tiedot	Osoite / sijainti			
	Omistaja / haltija Yhteystiedot			
	Ajon. rek. nro			
Tilanteen kehittyminen				
	Syttymiskohta			
	Arvio syt. syystä			
Selvitys palokunnan toiminnasta, sekä tuloksellisuudesta				
	Uhatut arvot		€	
	Pelastetut arvot		€	
	Vaarassa oli		henkilöä	
	Pelastettu		henkilöä	
	Palanut maastoala		m ²	Laatu:
Osallistuneet yksiköt	Yksikkötunnus			
	Vahvuus			
	Asemalle jääneet			
	Kokonais vahvuus			
P3 kohteessa	☐ KYLLÄ	☐ EI		
Poliisi kohteessa	☐ KYLLÄ	☐ EI	Partio	
Hälytettyjen resurssien määrä (vaste)	☐ YLIMITOITETTU ☐ SOPIVA ☐ ALIMITOITETTU			
Muuta huomioitavaa				
Yksikönjohtajan allekirjoitus	Paikka ja aika	Kaarina		

VARSINAIS-SUOMEN PELASTUSLAITOKSEN YKSIKÖNJOHTAJAN PRONTO -
LOMAKE 2012

Toimintaa johtanut yksikönjohtaja	Nimi		
	Palokunta		Lomake n:o
Hälytysaika	Päivämäärä		
	Kellonaika (hh:mm)		
Kohteen tiedot	Osoite / sijainti		
	Omistaja / haltija Yhteystiedot		
	Ajon. rek. mro		
Kuvaus tehtävästä	Tehtävätyyppi		
	Tilanteen kehittyminen (Ei tunnistettavia henkilöitä tai rekisterinumeroita!)		
Tulipalon tiedot	Palon syttymiskohta (Ei tunnistettavia henkilöitä tai rekisterinumeroita!)		
	Arvio palon syttymissyystä (Ei tunnistettavia henkilöitä tai rekisterinumeroita!)		
	Palanut maastoala		m ² Laatu:
	Käytetyt sammutusaineet ja määrät		
	Oliko kohteessa alkusammutuskalustoa	☐ KYLLÄ ☐ EI ☐ EI TIETOA	
	Yritettiinkö alkusammutusta	☐ KYLLÄ ☐ EI ☐ EI TIETOA	
	Selvitys alkusammutustoimenp. (Ei tunnistettavia henkilöitä tai rekisterinumeroita!)		
Liikenneonnettomuuden tiedot	Onnettomuudessa osallisena olleet liikenevälineet:	Lukumäärä:	
	Onnettomuudessa osallisena vaarallisia aineita:	☐ KYLLÄ ☐ EI	

Onnettomuudesta aiheutuneet henkilövahingot	Onnettomuudessa osallisena olleet henkilöt:		henkilöä	
	Onnettomuudessa kuolleet:		henkilöä	
	Onnettomuudessa vakavasti loukkaantuneet:		henkilöä	
	Onnettomuudessa lievästi loukkaantuneet:		henkilöä	
	Pelastustoiminnassa pelastushenkilöstölle aiheutuneet henkilövahingot:			
Selvitys palokunnan toiminnasta, sekä tuloksellisuudesta	(Ei tunnistettavia henkilöitä tai rekisterinumeroita!)			
Jälkivartiointi (kenelle luovutettu, milloin, muut tiedot):				
Osallistuneet yksiköt	Yksikkötunnus			
	Vahvuus			
	savusuk. Määrä			
	Asemalle jääneet			
	Kokonaisvahvuus	0		
P3 kohteessa	☐ KYLLÄ	☐ EI		
Poliisi kohteessa	☐ KYLLÄ	☐ EI	Partio	
Hälytettyjen resurssien määrä (vaste)	☐ YLIMITOITETTU	☐ SOPIVA	☐ ALIMITOITETTU	
Muuta huomioitavaa				
Yksikönjohtajan allekirjoitus	Paikka ja aika	Kaarina		

HAASTATTELULOMAKE
YHTEYSHENKILÖILLE

PELASTUSLAITOSTEN

PRONTO-

Käyttävätkö sopimuspalokuntalaiset alueellanne PRONTOa?

Kyllä

Ei

Miten sopimuspalokuntien suorittamien tehtävien kirjaus PRONTOon käytännössä tapahtuu?

Miten sopimuspalokuntien suorittamien tehtävien kirjaus PRONTOon käytännössä tapahtuu?

Kenelle sopimuspalokunnissa on annettu PRONTO -tunnuksia?

Onko suunniteltu, että myös sopimuspalokuntalaiset käyttäisivät PRONTOa?

Miten sopimuspalokuntalaisia on koulutettu PRONTOon käyttöön?

Millaiset asiat edellä mainittuun asiaan vaikuttavat?

Merkitsevätkö sopimuspalokuntalaiset PRONTOon selosteet valmiiksi?

Miten PRONTOon selosteiden täyden valvonta alueella tapahtuu?

Kyllä

Ei

Miten PRONTOon selosteiden täyden valvonta alueella tapahtuu?

HAASTATTELULOMAKE VARSINAIS-SUOMEN SOPIMUSPALOKUNTIEN
PRONTO-KÄYTTÄJILLE

Mitä mieltä olet PRONTO:n käytöstä verrattuna vanhoihin sähköisiin PRONTO -lomakkeisiin?

Katsoitko PRONTOsta videot ”Uuden käyttäjän kurssit 3 ja 5” ja teitkö onnettomuustyyppin valintatehtävän PRONTO:n käyttöä ensimmäistä kertaa aloittaessa?

Mikä PRONTO:n käytössä on ollut haastavaa ja mikä puolestaan helppoa?

Onko onnettomuustyyppin valinta vaikeaa?

Oletko perehtynyt PRONTO:n dynaamisen koulutuskansion onnettomuustyyppin valinta -ohjeeseen?

Onko pelastuslaitoksen ohjeistus ollut mielestäsi riittävää? Kyllä / Ei.

Oletko merkinnyt jonkin selosteen vahingossa valmiiksi? Kyllä / Ei.

Onko pelastusviranomaisen merkinnyt selosteen valmiiksi ennen kuin olet ehtinyt täyttämään omat tiedot? Kyllä / Ei.

Mikä olisi mielestäsi hyvä aikaraja selosteen täytölle?

HAASTATTELULOMAKE VARSINAIS-SUOMEN PELASTUSLAITOKSEN PELASTUSVIRANOMAISILLE

Mitä mieltä olet sopimuspalokuntien PRONTO:n käytöstä verrattuna vanhoihin sähköisiin PRONTO -lomakkeisiin?

Onko pelastuslaitoksen ohjeistus (täyttö- ja tarkastusprosessi -kaavio) mielestäsi riittävä? Kyllä / Ei.

Onko sopimuspalokuntien täyttämässä tiedoissa ollut paljon puutteita tai korjattavaa?

Miten päivystävien palomestareiden työnjako on toteutettu selosteita valmiiksi tallennettaessa?

Oletko merkinnyt selosteen valmiiksi, vaikka sopimuspalokunnat eivät ole tallentaneet omia tietojaan? Kyllä / Ei.

Mikä olisi mielestäsi hyvä aikaraja sopimuspalokuntien omien tietojen täytölle?

Onko vanhan toimintamallin mukaisia lomakkeita vielä tullut? Kyllä / Ei.